

PARS QUARTA.

Continuatio I. Recensio I. cod. A 2.

pontificemque Coloniensium^a ad hoc opus utilem fore iudicavit. Qui imperatoria legatione Germaniam regressus, paucos, set fortes aggregare milites potuit.

Anno Domini 1176.

Imperator natale Domini in Longobardia celebrat. Mense vero Maio episcopus Coloniensis cum delecto milite Alpes superans, in confinio Ticini imperatori occurrit. Longobardi autem ingenita sibi fraude bellum imperatori inferre parati, omnes copias virium suarum eo contraxerunt. At Thetonicus milites, quamquam fessi transalpinassent, turpe Longobardis cedere existimantes, armis et animis freti, pauci contra infinitam multitudinem procedunt et ab hora diei tertia usque fere nonam viriliter resistunt. Victoria tamen Longobardis

Recensio II. codd. B. C.

25.^b Anno Domini^c 1176.

Phylippus Coloniensis archiepiscopus, cui imperator id negotii iniunxerat^d, collecto novo exercitu, cum quibusdam Theutonicis^e principibus mense Maio Ytaliā intravit, et veniens Cumis, ibi substitit^f, ut ibidem coadunaretur exercitus omnis. Cuius adventu cognito, imperator, qui eo tempore Papye morabatur, cum paucis Cumis venit ipsumque episcopum et qui simul venerant gratissime^g suscepit. Interea Mediolanenses et Veronenses ceterique Longobardi, collecto inmenso exercitu, Cumis appropinquabant, ut novum exercitum tamquam^h ex itinere fessumⁱ bello appeterent et opprimerent. Quod^k dum imperatori per exploratores certius^l innotuisset et a quibusdam suaderetur, ut tantae multitudini ad tempus cederet et bello abstinere, indignum iudicans imperatoriae maiestati hostibus terga dare, assumptis his qui de civitate erant et his^m qui cum archiepiscopo venerantⁿ, hostibus viriliter occurrit. At Longobardi aut vincere aut mori parati, grandi fossa suum exercitum circumdederunt, ut nemo, cum bello urgeretur, effugere posset. Pugnatum est igitur ab hora diei tertia usque ad^o nonam; victoria tamen

a) Colonisium A 2. b) 23. C 2. c) dom. incarn. C 1. d) iniunxerit C 1.
e) Teut. C 1. f) subsistit C 1. g) gratantissime C 1. h) tamque B 1. — ex it. des. C 2.
i) deest C 2. k) Quo C 1. l) c. p. e. C 2. m) illis C 1. n) venerant corr. advenerant C 1.
o) deest C 1.

Recensio I. cod. A2.

cessit. Plures ex utraque parte occisi, nonnulli nobilium ex cesarianis capti. Somarii quoque et castra direpta sunt.

Habita sunt hoc anno plerumque concilia in Italia cum imperatore et amicis eius pro diutino scismate sanctae ecclesiae^a, et ammonitus est^b per Dei misericordiam dominus imperator iustitiae cedere et totius orbis unitatem non deserere; sed tam repente ea res nequivit finem habere.

Recensio I. et II.

[26.c] Anno^d Domini^e 1177^f,

indictione 10, paschali die 8. Kal. Mai., occurrente anno *Iul.* 24.

Friderici Romanorum augusti 25, in vigilia beati Iacobi^g apud Venetiam informata est [et^h confirmata] pax et unitas sanctae matris ecclesiae, et dominus Alexander papa catholicus et Romanae ecclesiae pontifex summus est receptus, presente et collaudante imperatore et de toto orbe episcopis, abbatibus et prelatibus ecclesiarum, cum iam scisma 17ⁱ annis^k continuis perdurasset. Victoria celebris christianorum^l de paganis et Sarracenis in finibus Iherusalem per virtutem sanctae crucis, sicut a fidelibus peregrinis relatum est¹. Rex Angliae Henricus terram Scottorum^m armata manu ingressus, regem eorum et eiusdem gentis homines ad deditionem coegit².

[27.] Anno Domini 1178.

Imperator natale Domini Papias³ celebrat. Eclipsis lunae perspicua, quae cum 14. esset, per unius horaeⁿ spacium dimidio orbe obscurato, altero fulgida remansit. Godofridus episcopus Traiectensis obiit; [cui^o] Baldewinus, frater comitis de Hollant, substitutus est. Imperator de Italia *Aug.* 15. rediit, et curiam in assumptione Dei^p genitricis apud Bisuntium in Burgundia habuit. Dissensio inter episcopum Coloniensem et ducem Saxoniae. Siquidem episcopus Coloniensis, aggregata preclarissima milicia, terram ducis trans fluvium Wisaram potenter ingressus, quaedam castella eius cepit, nullo sibi resistente ex parte ducis.

[28.] Anno Domini 1179.

Imperator natale Domini apud Herbipolim, quae et

Recensio II. codd. B. C.

Longobardis cessit. Plures — — direpta sunt. Hoc etiam anno^q habita sunt plerumque^r concilia in Ytalia — — finem habere^s ut *Rec. I.*

a) e. s. C2. b) deest B1. C2. c) deest A2 semper. C2 plerumque. d) dimidia columna vacua relicta, alia manu in novo folio et quaternione (112) pergit C2. e) d. incarnationis C1. 2 iam semper. f) MC quartadecimo (sic) C2, ab alia manu saec. XV. superscr. LXXVII. g) apostoli add. B1. C1? h) et conf. des. A2. i) 22 A2; 27 C1. k) annis corr. annis B1. l) et chr. A2. m) Scottorum C1. 2. n) ore C2. o) deest A2. p) deest A2; D. g. des. C2; sanctae D. g. Mariae B1. q) tempore C2. r) plerumque C2.

1) Pugna apud Ascalonem commissa d. 25. Novembr. 2) Quod iam a. 1174/75. factum est. 3) In Italia; sed non Papias; Prutz III, p. 10 sq.

Recensio I. et II.

- Jan. 12.* Wirzeburg^a, celebrat¹, curiam vero in octava epiphaniae Wormaciae^b habuit pro predicta dissensione Coloniensis episcopi et ducis et principum orientalium Saxonum, qui omnes iusticiam de duce a cesare implorabant, cum ille tamen absens esset. Christianus Mogontinus^c episcopus capitur a marchravio^d Ferrei-montis². Curia apud Magedeburg^e satis celebris. Querimonia^f omnium pene principum ibi habita est de duce Saxonum, qui iam per annum ad audientiam vocatus venire aut noluit aut timuit, ibique fraus eius et perfidia primum imperatori detecta est. Nec multo post expeditio in Saxoniam ab imperatore et principibus colaudatur^g. Episcopus Coloniensis, collecto forti milite, terram ducis iterum potenter ingressus, nullo sibi resistente, sine congressione pugnae pacifice rediit. Estas tempestuosa exstitit, ita quod mense Iunio lapides grandinis insolitae quantitatis ceciderunt. Episcopus Traiectensis³ et comes Hollandiae⁴ contra Fresones arma moverunt, sed sine honore victoriae *Aug. 1.* redierunt. Kalendas Augusti terrae motus fuit, et eadem die circa horam sextam stella iuxta solem visa est. Eodem mense eclipsis lunae in plenilunio a media nocte usque ad^h mane exstitit. Ludowicusⁱ rex Franciae obiit⁵; cui Philippus^k, filius eius, succedit.

[29.] Anno Domini^m 1180.

- Imperator natale Domini apud Herbipolim⁶ celebrat. *Mart. 27.* In media quadragesima curiam apud Gelinhusinⁿ habuit. Ibi sententia ipsius cesaris et iudicio cunctorum principum dux Saxoniae ducatu suo privatur, et assensu cunctorum^o episcopus Coloniensis in sua diocesi et per omnem Westfaliam^p et Angriam^q eidem ducatu preficitur; reliqua autem pars per omnem Saxoniam comiti Bernardo de Hanahalt obvenit^r. Nuncii regis Franciae imperatorem Sinzeche^{r.8} adeunt cum litteris eiusdem regis, in quibus se devote excusavit, numquam sibi animo fuisse, ut causa ducis Saxoniae imperatori rebellaret. Id ipsum nuncii comitis Flandrensis de domino suo credi petebant. Utrorumque nuncios imperator cum honore et pace remisit. Pugna inter ducem Saxoniae et lantgravium novumque ducem Bernhardum^s com-

a) Wirzenburch A 2; Wirceburch B 1. C 2 *semper*. b) Wirmacie B 1; Wermatie A 2. C 2. c) Mogunt. C 1. 2 *saepius*. d) marchgravo A 2; mar | vio B 1. e) Magedeburch A 2; Magedebur C 1. 2. f) ubi q. o. p. pr. h. B 1. g) indicitur B 1. h) *deest* A 2. i) Ludewicus C 1. 2. k) Phyl. A 2 *nonnumquam*. B 1 *saepius*. l) *deest etiam* C 1. m) d. (Domini) incarn. *etiam* A 2 et C 1 *saepius*. n) Gelinhusen B 1. C. o) c. principum C 2. p) Welphaliam C 1. q) Angariam *man. s. XV. corr.* C 2. r) Sinzechie C 1; Siñ e *corr.* C 2. s) *ita* A 2 h. l.

1) Immo Ulmae; Lehmann p. 58. 2) Conrado. 3) Balduinus. 4) Florentius. 5) a. 1180, Sept. 18. 6) Immo Erfordiae; Lehmann p. 58. 7) Friderici diploma d. 13. April. datum v. Lacomblet, NR. UB. I, p. 131. 8) Sinzich ad Rhenum.

Recensio I. et II.

mittitur. Ibique lantgravius capitur cum pluribus et custodiae mancipatur. Dux Poloniorum¹ adversus nepotem² suum auxilium^a imperatoris impetrans, decem milia marcarum^b cesari promittit. Nuncius soltani regis Persarum illic aderat; sed cuius rei^c gratia venerit, latet. Colonienses circa muros elaborant fossatum.

Recensio I. codd. A2. C.

[30.^d] Anno Domini 1181.

Imperator natale Domini Wirceburg^e celebrat.

Emanuel rex Greciae obiit³. Ferunt huius germanum Andronicum nomine, Turcis sociatum, in paganismum lapsum, sed hortatu fratris ad christianitatem redisse et post obitum prefati regis regnum invasisse, filium eius peremisse⁴, uxorem eiusdem filii fratris sui⁵, filiam scilicet regis Franciae, sibi copulasse.

Deinde^f conspirantibus adversum se primoribus Constantinopolitanis cum quodam Ysachio^g nomine, quem idem Andronicus necare voluerat, regno eiectus et turpi morte et vita privatur⁶.

Recensio II. codd. B.

Anno Domini 1181.

Imperator — — copulasse = *Recensio I.*

Imperio itaque per fraudem adepto, quosque nobiles qui erant de semine regio comprehendens, plurimos occidit, quosdam menbris mutilavit, et sic multa mala in regno operando per aliquot annos crudeliter et tyrannice imperavit. Quadam die nychromanticos et astrologos, quorum consilio semper utebatur, ad se accersiens, consuluit eosdem, volens per eos ediscere, quanto tempore regnare vel quali fine deberet decedere. Qui per invocationem demonum edocti, tertia die ad eum reversi sunt, dicentes: 'Sic et sic illa die morieris, et a quodam Sach interficieris'. Ex quorum mox verbis perterritus, quosdam fideles sibi invitans, sciscitatur, si aliquis in civitate de semine regio superstes nomine Sach moraretur. Illi autem diligentius causam investigantes, neminem nomine Sach, sed quendam Tyrsac, virum probum et fortem, in civitate regia habitare fatentur. Quod ille audiens, preconem accito eundem sibi presentari precepit. Qui mox ad eundem veniens, mandata regis edicit. Ille autem nequiciam tyranni intelligens, occulte in conclavi armis induitur, et sic equo ascenso cum eodem ad palacium

a) et add. C1. b) c. m. B. C. c) deest C1. d) 31. C1; deest C2. e) Wirzeb. A2; Wirceburg C1. 2. f) C1 addit verba: quod in hac sceduli vel seeduli. g) Vesatio A2; post corr. Tyrsachio C2.

1) Miseco. 2) immo fratrem. 3) Anno 1180, Sept. 4) Anno 1183. 5) Annam. 6) Anno 1185.

Recensio I. codd. A 2. C.

Christianus^a Mogontinus episcopus, dato non modico argento, captivitate solvitur¹. Expeditio imperatoris in Saxoniam. Castella ducis plurima dedicionem imperii faciunt, omnisque Saxonia a duce deficiens imperatoris gratiam adire festinat^b. Quid plura? Ille quondam famosissimus et^c potentissimus in Romano imperio dux Henricus, Dei voluntate humiliatus et deiectus, tandem ad dedicionem venit, sententia cunctorum principum nomine et officio ducis privatur, quicquid ab imperio vel episcopis beneficiorum^d habuit ei aufertur, finibus imperii tribus annis cedere cogitur. Alexander^e papa obiit^f; cui Lucius Ostiensis episcopus succedit. [31. g] Anno Domini 1182.

Imperator natale Domini Merseburgh celebrat. Dux Saxoniae exilium^h subiens, in Angliam tenditⁱ, ibique triennio, ut imperator et principes decreverunt, demoratur.

Recensio II. codd. B.

ire festinat. Quem cum sepius ad accelerandum iter virga, quam manu gerebat, subsannando compelleret, iratus ille evaginato gladio caput illi amputavit, et sic per totam civitatem discurrens, extento gladio ad omnes vociferabatur, ita dicens: 'Venite omnes, ego occidi diabolum!' Accurrens autem universus populus tam nobilium quam ignobilium, et putantes eum tyrannum occidisse, cum eodem ad aecclesiam sanctae Sophiae processerunt. Et statim totum senatum convocantes, coram patriarcha et omni clero imperatorem eundem pronunciaverunt. Audiens autem tyrannus quae facta fuerant, occulte de palacio exiens, galeidam intravit, et sic per mare quod dicitur Brachium sancti Georgii, super quod palacium situm erat, fugere coepit. Veniens autem novus imperator cum omni populo ad palacium et eum fugisse comperiens, continuo alias galeidas ad capiendum illum misit. Quem statim comprehendentes, coram eo statuerunt. Qui convocans omnes nobiles, quos ille mutilaverat, precepit, ut propriis manibus crines capitis eius et barbe extraherent, et sic ad caudas equorum indomitorum eum ligari et per totam civitatem trahi, pueris eum prosequentibus et lapides et lutum super eum iacentibus. Sic Andronico extincto et Tyrsach sublimato², secundum innatam Grecis maliciam Fridericum postmodum imperatorem, cum peregrinis Greciam transeuntem, in multis offendunt.

Christianus — — succedit = *Recensio I.*

a) Christianissimus Moguntinus C1; Maguntinus C2, et ita saepius. b) festinant A2. c) et potentissimus des. C2. d) beneficiorumque A2. e) Alexander — succedit des. B2. Fr. f) deest A2 saepius. g) 32. C1, et ita deinceps numeri uno maiores; deest C2. h) exilio corr. exilium B1. i) am t. desunt A2.

1) De tempore non satis constat; v. Varrentrapp p. 97. 2) Anno 1185.

Recensio I. et II.

[32.] Anno Domini 1183.

Corpus beatissimi confessoris Christi Annonis de tumultu elevatum est per Iohannem cardinalem sanctae Romanae ecclesiae et Petrum Lunensem episcopum, cum iam 108 annis in sepulchro quievisset¹, et Deo gloriam suam propalante, innumeris claruit miraculis.

Christianus Mogontinus episcopus in Italia moritur, cum iam ibi iussu imperatoris per 11 fere annos² armata manu Longobardos, Tuschanos^a, Grecos edomuisset. [Scripsit^b toti pene Cisalpinæ ecclesiae papa Lucius pro requie defuncti eiusdem³; nam non solum imperatori, sed et apostolico sepe utilis fuit ad reprimenda hostium castra]. Cunradus^c, quondam Mogontiensis^d episcopus, sed ab imperatore eiectus, gratiam imperatoris adeptus, ab eo episcopatum recepit.

[33.] Anno Domini 1184.

Imperator curiam^e adeo celebrem et famosam omni Romano orbi habuit in civitate Mogontiensi^d, ut nulla comparatione antecessorum eius curiae huic comparari possint. Non solum enim ex Romano imperio, verum ex multis aliis regnis honorati illic adunati fuerant, liberalissime eis imperatore per triduum copiam inpertiente. Causa tantæ frequentiae fuit, quod filius imperatoris rex Heinricus ense milicie accingendus erat ibi. Res autem ibi accidit tam memorabilis quam lugubris. Nam tentoriis per campestria fixis propter nimiam frequentiam, quæ in civitate collecta erat, capella imperatoria ex lignis constructa in campo erecta fuerat. Quæ divino iudicio et infausto omine^f corruens, plures qui in ea erant oppressit. Simile huic precedenti anno⁴ apud Erpeffort contigit; ubi residentibus in solario cuiusdam domus nobilissimis viris, ex vehementi turbine solarium ruit; et ex eis quinque numero — quod dictu pudori est — in cloacam ceciderunt suffocatique sunt præter lantgravium, qui vix emersit^g.

Arnoldus Trevirorum episcopus obiit^{h.5}; cui per scisma eligentium duo subrogati sunt, Rudolfusⁱ scilicet prepositus ecclesiae et Volmarus^k maior decanus; sed imperator Rudolfo favens regimen^l et iura episcopii tradidit; Volmarus

a) Thuschanos C1; Thyschanos C2; Tuscanos B1. b) hæc desunt B1, qui perperam pergit: Cui Cunr. c) Conr. C2. d) Mogontinensis A2. e) c. adeo des. C1. f) homine C2; omnino C1. g) evasit post corr. emersi B1. h) deest C1. i) Rodolphus C1, ubi mox Rudolph. k) Wolmarus C1. l) regnum A2.

1) Inde ab a. 1075. 2) Cf. supra a. 1171. 3) Jaffé III, p. 411. 4) Hoc ipso anno Chron. Sampetr. ed. Stübel p. 41. aliique referunt; cf. Toeche, 'Heinrich VI.' p. 33. 5) a. 1183.

Recensio I. et II.

vero pecunia peditus in Italiam tendit et gratiam apostolici et cardinalium sibi conciliat. Alter imperatoris, alter papae solatio fovebatur.

Imperator post peractam gloriosissime curiam Italiam petit circa Augustum, et Mediolani et interdum Papiæ moratur; papa vero Lucius, qui ad colloquium imperatoris venerat, Placentiæ¹ hyemare disposuit.

[34.^a] Anno Domini 1185.

Imperator natale Domini Papiæ² celebrat, crebrique nuncii inter ipsum et papam erant, antequam ad colloquium venirent. Filius imperatoris insolenter agere et res alienas diripere coepit; unde crebra querimonia ad patrem et demum ad apostolicum delata^b est. Unde cum imperator vellet, ut imperiali benedictione sublimaretur, fertur papa respondisse ex consilio quorundam principum et cardinalium: non esse conveniens duos imperatores preesse Romano imperio³. Deinde imperator regno^c Grecorum infestus, filiam⁴ Ruotgeri^d regis Siciliae filio suo copulare procurat.

In mense Octobri insolitus turbinis ventus adeo vehemens fuit, ut tecta lapidea arboresque grandes deiceret et domos^e plures everteret. Dux Saxoniae, peractis exultationis suae annis⁵, de Anglia rediit, proprio tantum contentus patrimonio. Imperator Cremam Lombardiæ^f civitatem olim a se everSAM^g studiose reedificat; quae restaurata ei rebellat⁶. Imperatrix^{*} obiit⁷.

[35.^h] Anno Domini 1186.

Imperator natale Domini Mediolani⁸ celebrat. In octavis Jan. 13. vero epiphaniae nuptias filii sui opulentissime cum magna cunctorum pene procerum frequentia apud Ticinum⁹ agit. Luciusⁱ papa obiit¹⁰; cui Urbanus Mediolanensis succedit. Rex Siciliae^k Greco bellum inferre¹ parans, cunctas naves per quas peregrini Iherosolimam ituri erant vi occu-

*) Beatrix nomine add. C2.

a) 35. corr. 34. B 1. b) elata corr. delata B 1; elata corr. m. rec. delata C2; data C1. c) regis regno A 2. d) Rotgeri C1; Rutgeri A 2. C2. e) domus corr. domos B 1. f) Longob. B. C. g) conversam B. C. h) 36. (ita C1) corr. 35. B 1. i) Lucius — succedit des. B 2. Fr. k) Syccilye C2. l) deest A2.

1) Immo Veronae; v. Iaffé, Reg. p. 846 sqq. 2) Brixiae; v. Scheffer-Boichorst, 'K. Friedrich I. letzter Streit mit der Curie' p. 65. 3) Cf. Hist. Reinhardsbr. ed. Wegele p. 59. 4) Constantiam. 5) Venia ab imperatore impetrata rediit Henricus. 6) Non Crema, sed Cremona imperatori rebellavit. 7) a. 1184, Novemb. 8) Immo Papiæ; v. Sch.-B. p. 83 n. 1. 9) Immo Mediolani d. 27. Febr. 10) a. 1185.

Recensio I. et II.

pavit, sicque cum dampno et luctu nimio singuli repatriaverunt.

Papa Volmarum^a contra voluntatem imperatoris in episcopum^b Trevirorum consecravit, et hoc quoddam discordiarum initium^c inter apostolicum et imperatorem fuit.

Reinardus^d Wirzeburgensis episcopus obiit; cui Godefridus, cancellarius imperatoris, successit.

Imperator de Italia redit.

Treveris in die pentecostes, qui obvenit Kal. Iunii^e, quando festum sancti Symeonis^f colitur, quidam^g clibanum panibus coquendis replerunt^h; quiⁱ omnes in sanguinem versi^k sunt.

[36.] Anno Domini 1187.

Imperator pascha Ratisponae, pentecosten Aldenburg^{m. 1} Mart. 29. celebrat. [Inⁿ Ianuario et Februario estas quedam pro hyeme apparuit^o. Nam pice et corvi et diversae aviculae pullos educarunt in eisdem mensibus, arbores et herbae diversi generis floribus venustae conspiciebantur]. Predictus^p Volmarus in regno regis Franciae se continens^q, apud Remis² suffraganeis episcopis seu prioribus Trevirensis ecclesiae synodum indicit. Imperator, hoc audito, ne irent, interdicat. Episcopus Metensis Bertrammus^r, quia eundem Volmarum hospicio suscepit, vel quia synodum eius dictus est adisse, per Wernerum de Bolant^s, nuncium imperatoris, de^t episcopatu eicitur, bona eius confiscantur, ipse Coloniae apud Sanctum Gereonem, ubi etiam canonicus ante fuit, privatus vixit. Episcopus Virdunensis ob eandem werram^u episcopatum sponte resignavit. Episcopus Tollensis et priores Trevirenses^v eadem occasione per Volmarum^w excommunicantur; quam excommunicationem papa confirmat^x.

Domnus papa Coloniensi archiepiscopo Philippo ius appellationis^y et vicem suam tam in episcopatu Coloniensi quam super omnes suffraganeos sedis Coloniensis indulget et scripto confirmat^z.

Regis^z Angliae Heinrici filius Richardus, mari trans-

a) Wolm. A 2 saepius; Volm. B 1. b) episcopatum C 1. c) deest C 1. d) Reinardus B 1; Reinardus — redit des. B 2. Fr. e) Iulii A 2. f) Symonis corr. sancti Sym. C 2. g) ut post, sed eadem manu add. C 2. h) repleverunt B 1. i) statim e corr. C 2. k) reversi C 1. l) 37. corr. 36. B 1. m) Aldeburg B 1. Aldebure C 1. 2; n) desunt B 1. o) aperuit C 1. 2. p) Igitur pr. B 1. q) contuens A. B. C. r) Bertrammus B 1; Bertrannus C 1. s) Bonland A 2. t) e. de ep. B. C. u) guerr. A 2. v) Treverenses C 2. w) Volkmarum hoc loco B 1. x) affirmat B 1. C? y) appellatione B. C; post add. in B 1. z) Richardus filius Heinrici (Heinricus C 2) regis Angliae B 1. C 2; r. A. Henrici f. Rychardi C 1.

1) Gisleberto teste, SS. XXI, p. 552, Tulli fuit. 2) Mosomagi in dioecesi Remensi; v. G. Trev. Cont. III, c. 10, SS. XXIV, p. 387. 3) a. 1186, ut videtur; cf. Scheffer-B. p. 109 n. 5.

Recensio I. et II.

misso, terram regis Francorum Philippi cum copiis suis invasit^a; unde [idem^b] rex Francorum opem Friderici^c Romanorum augusti asciscit; pro cuius metu Anglicus, treugis datis, ab incepto desistit.

In Coloniensi episcopatu pavor ingens exoritur. Nam de imperatore rumor celebravit, quod exercitum per terram Coloniensium in auxilium Franci regis ducere, re autem vera Coloniā obsidione^d vallare intenderet. Pontem etiam trans Mosellam latissimum de navibus et trabibus transiturus^e fieri iusserat. Quo^f moti [Colonienses^g] fossatum civitatis instaurant [et^h in aedificiis novarum portarum insudant]. Archiepiscopus [Coloniensisⁱ] castella custodiis et victualibus, oppida muris et fossis munit. Non enim in gratia imperatoris admodum fuit, eo quod papae, qui imperatori infestus erat, magis videretur favere, et pro hac suspitione imperatoriae offensae fides de facili prestita fuit huic machinationi. Attamen constat, quod^k imperator contra Colonienses tunc temporis nichil pravam moliebatur, et ideo, dum ad eum delatio cucurrisset de tumultuatione et apparatu ipsorum, graviter tulit. In assumptione sanctae Mariae curiam habuit Wormaciae^l, ubi coram principibus querimoniam fecit de archiepiscopo et Coloniensibus, quod transitum ei per terram imperii^m sui vetare et verbum tam probrosum per orbem Romanum de eo disseminare non timuissent. Itaque a festo *Aug. 15.* sancti Iacobi Renum claudi iussit Coloniensibus, ne frumenta vel vina solitoⁿ ad eos descenderent. Tunc etiam inter Baldewinum^o Traiectensem episcopum et Ottonem comitem de Gelre bellum grave committitur pro terra Velewe, cedes et incendia grassantur; quod voluntate imperatoris agitari ferebatur, quo minus auxilii partes illae ferrent Coloniensibus, et ne naves in superiora ire potuissent.

[De^p invasione Sancte Terrae et sancte crucis^q perditione].

Anno eodem vox turturis, vox doloris et gemitus fines christianorum usque ad^r mundi ultima lamentabilis novitate rumoris percudit: terram sanctam Iherusalem, quam redemptioni nostrae ipsi dedicarunt pedes Domini, spurciciis paganorum exponi, crucem salvificam captam ab ethnicis^s, stragem populi christiani factam. Quod in hanc formam fertur acci-

a) invadit B 1. b) deest A 2. C. c) F. A 2. B 1. d) in obs. B 1. e) transituris B. C. f) Pro quo B. C. g) deest A 2. h) haec desunt A 2. i) deest B. C. k) c. contra imperatorem C. n. p. m. t. t. A 2. l) Wirmatie C 1. m) t. suam vel i. B 2; t. s. et i. Fr. n) solita A 2. o) Balduinum C 2. p) haec des. A 2. C 1. q) signum crucis (+) add. B 1. r) fines add. sed del. C 2. s) eth-nicis B 2.

Recensio I. et II.

disse. Rege Iherusalem¹ mortuo et filio parvo relicto, regina filium Cunradi^a comitis de Monte-ferreo duxit², qui posset tueri regnum, quoadusque puer adolevisset. Unde^b comes Tripolitanus³, patruus pueri, graviter motus, quod ei potissimum haec cura deberi videretur, se ad Turcos sive Sarracenos contulit, eorum opem quesivit. Qui congregati in multitudine gravi, terram Iherosolimorum intrans, civitates et castella in virtute sua capiunt, habitatoribus cesis in ore gladii; prelium etiam cum christianis committunt, in quo, pro dolor! ipsi victores existunt⁴, sicut litterae papae Urbano directae testantur, quas huic paginae subicere non putavimus ociosum ob noticiam rerum:

Sanctissimo patri suo Urbano, Dei gratia summo et universali pontifici, Tyrrius^c pauperrimae miliciae Templi dictus preceptor cum universo pauperrimo et fere adnichilato fratrum conventu salutem et debitam in Domino obedienciam cum omnimoda reverencia. Quot^d quantisque calamitatibus ira Dei, peccatis nostris exigentibus, perculsi inpresentiarum^e opprimamur, nec litteris nec flebili voce, pro dolor! explicare valemus. Turci enim inmensam gentium suarum multitudinem congregantes, christianorum fines acriter invadere ceperunt. Contra quos gentium nostrarum phalanges coadunantes, peccatis exigentibus, infra octavam^f apostolorum Petri et Pauli in eos congregari et versus Tiberiadem, quam Jun. 29. violenter castro suo relicto ceperant, iter arripere presumpsimus. Cumque in scopulis pessimis nos induxissent, ita nos acriter expugnaverunt, quod, sancta cruce et rege nostro capto, et omni nostra multitudine interfecta, vix comes Tripolitanus et domnus Reinoldus^g Sydonius et domnus Balianus de miserabili illo campo evadere potuerunt. Deinde in nostrorum christianorum sanguinem sunt debachati, et versus civitatem Accaron^h cum omni sua multitudine venire non distulerunt. Quam violenter capientes, totam fere terram invaserunt, Iherusalem, Ascoloⁱ, Tyro et etiam Berito nobis et christianitati solum relictis. Istas etiam civitates, omnibus earum fere habitatoribus in prelio interfectis, nisi divinum et vestrum assit auxilium, nullo modo retinere poterimus. Civitatem etiam Tyrum inpresentiarum acriter obsidentes^k, violenter die et nocte expugnare non cessant, et tanta est

a) Conr. C2. b) Inde A2. c) Tirricus B1; Tyrrius C1. d) Quod B1. C. e) pres. B. C. f) oct B1; octava C1. g) Reinoldus C2. h) Acharon C1; Accaron C2. i) Ascalo A2. k) inpu gnantes die ac n. v. exp. B1.

1) Balduino IV, qui a. 1185. obiit. Sed quae sequuntur a vero valde recedunt. 2) Soror Balduini filio Wilhelmi de Monte-ferreo nupsit. 3) Raimundus. 4) a. 1187.

Recensio I. et II.

eorum copia, quod totam^a terrae faciem a Tyro usque Iherusalem et usque Gazam^b velut formicae frequentes cooperuerunt^c. Nobis ergo^d et christianitati Orientis, ad presens omnino fere perditae^e, quantocius succurrere dignemini^f, ut per Deum et vestrae paternitatis auxilium istas residuas civitates vestro fulti amminiculo salvare^g possimus.

Similia demandata sunt illustri domino Friderico^h Romanorum imperatori. Ex occasione tam luctuosae legationis et facti memorati papaⁱ Heinricum Albanensem episcopum cardinalem misit ad partes Galliarum et in omnem Cisalpinamⁱ provinciam una cum legato Iherosolimitano^k, invitare et cohortari omnem virum strenuum et electum ad subeundam peregrinationem pro honore^l Christi et ligni dominici liberatione. Innumera ergo^m nobilium et vulgarium turba crucem sibi affigunt. Globi scintillarum magno agmine et longo tractu se sequentes prope terram visi sunt tempore messis, quos quidam interpretati sunt portendere expeditionem in Iherusalem. Eclipsis solis circa festum sancti Lambertiⁿ Sept. 17. ab hora sexta usque ad^o octavam.

Urbanus^p papa obiit²; cui Gregorius VIII, qui et Albertus, ipsius cancellarius, succedit. [Gregorius^q papa obiit³; cui Clemens Prenestinus episcopus succedit].

Ante hyemem filius imperatoris, rebus in Italia compositis, cisalpinat.

[37.^r] Anno Domini 1188.

Imperator natale^s Domini agit Treveris, ubi publice toti curiae et senatui conquestus est, quod in propecta aetate cogere a Coloniensi clerico exercitum adunare, terram imperii sui vastare contra voluntatem suam. Circa natale Domini et^u rex Galicie terrae Sancti Iacobi occiditur a paganis, cum ipse tamen victor extitisset⁴. Quidam dicebant, in plenilunio tres lunas se insimul vidisse una nocte cum alba macula et signo crucis transeunte per medium.

Imperator purificationem sanctae^o Mariae apud Nuringberg^v agit, ubi archiepiscopo Coloniensi post plurimos dies ex sententia prefixos, quos ille supersedit, tandem peremptorium diem sentencialiter posuerat. Quo cum idem presul occur-

a) tantam B. C. b) Bazam C1; Basam C2. c) cooperti erunt C1. d) igitur B1. e) dispert. A2. f) post suppl. B1. g) defendere B1. h) Fretherico C2; F. A2. B1. C1. i) Transalpinam B1. k) Ierusal. A2. l) amore B1. m) deest C2, Inn. in loco raso scrips. n) s. Lamb. des. in fine paginae B2. Fr. o) deest A2. p) Urbanus — Pren. ep. succ. des. B2. Fr. q) haec des. A2. r) 38. corr. 37. B1. s) nativitatem C1. 2; nat̃ A2. t) tote C2. u) deest C1. 2; et ex A2. v) Nuringbergh B1; Nuringberch C2; Muringberch C1.

1) Gregorius VIII. 2) Oct. 19. 3) Dec. 17. 4) De Ferdinando II. a. 1188. mortuo sermo esse videtur.

Recensio I. et II.

risset, inde usque Laetare Iherusalem ad curiam Mogontiae^a causa induciata est. Circa idem tempus filius imperatoris* Confluentiae conventum magnum habuit, citatis ad se comitibus et nobilibus Lotharingiae^b et maxime de episcopatu Coloniensi. Cumque perquireret, qui cum eo stare vellent contra presulem et terram Coloniensem, et ei cuncti contradicerent, iratus recessit. Laetare Iherusalem curia celeberrima apud^c Mart. 27. Mogontiacum^c celebratur a tocius Theutonici^d regni capitaneis, tam de clero quam de ordine laicali, presente Heinrico cardinale; quae a serenissimo imperatore** et filio eius*** rege curia Ihesu Christi ante fuit intitulata. Ad eandem curiam imperator interrogavit in propria persona: quid potissimum iudicarent, an in continenti crucem sumeret^e an differret^f? quia post annum iturus erat. Cumque omnes acclamarent, ne differret, crucem ab Herbipolensi^g episcopo Godefrido suscepit cum summo tripudio et laudibus ac pre gaudio fletu cunctorum. Ante eum filius eius dux Sueviae Fridericus hanc susceperat. Ibi quoque archiepiscopus^h et Colonienses reconciliantur imperatori, eodem tamen presule triplex sacramentum prestante pro obiectis, duo pro duabus curiis non quesitisⁱ, unum pro Iudeis, quos in contumeliam imperatoris diffamatus erat pecunia multasse. Modus autem reconciliationis hic erat: Dabant imperatori duo milia marcarum, ducentas et 60 in curiam. Unam portarum destruunt ad unam testudinem, fossatum reimplebunt quatuor locis ad quadringentos pedes. De quibus tamen concessum est, ut, si vellent, ea die subsequenti in priorem statum repararent. Quod sic factum est. Episcopus Traiectensis et comes de^j Gelre et multi alii, quos discordes ante^k nemo in concordiam potuit reducere, nullo nisi spiritu Dei mediante, ibidem inter se reconciliantur, et plurimi ex^l eis crucem leti sumunt. Mogontinus mittitur ab imperatore ad Ungarum pro Bulgaria exequenda^m ad^m stratas et pro victualibus providendis exercitibus signatorum. Qui remandat, ita de his ordinasse, quod 100 equorum pabula marca emantur, similiter 4 boves prestantes marca una, et cetera in hunc modum.

*) Heinricus addit C2. **) Frederico addit C2. ***) Heinrico addit C2. †) Coloniensis addit B2. Fr.

a) Magunt. C1. b) Lotar. C2. c) Moguntiacum B1; Moguntiam C2. d) Teuthon. C1; Theotun. C2. e) sumerent corr. sumeret B1. f) deferret B1. C1; differret in loco raso C2. g) Erb. B1. C. h) deest A2. i) antea B1; ant C2. k) pl. l. ex eis cr. s. B1. l) exequenda corr. exequanda B1. m) e corr. B1.

1) Wormatiensi a. 1187. (supra p. 136) et Strasburgensi; v. Scheffer-B. p. 198.

Recensio I. et II.

Apr. 17. Imperator pascha apud Gelinhusin^a agit. Fridericus^b, filius imperatoris, dux Sueviae filiam Belae Ungari regis ducit uxorem.

Mai. 26. In ascensione Domini comes de Dietse^c Heinricus profectus est, quem misit imperator ad Salatinum^d regem, ut federi quod mutuo dudum pepigerat renunciaret, et quod amicus eius esse non posset, immo hostem et totum Romanum imperium vel orbem contra eum moturum, nisi sub celeritate terram sanctam Iherusalem deserere, lignum dominicum in id^e loci quo id tulerat referre, de occisis christianis, qui utique homines ipsius essent, satisfacere festinaret.

In Aprili eruptiones rivulorum factae, quales ante^f nemo viderat; sed et in siccis locis iuxta fluentia maximarum inundationum ebulliciones apparuerunt. Estas sicca et ferventissima fuit.

Imperator totam^g estatem circa Wisaram exegit, castella et munitiones, de quibus rapinae et thelonea iniusta fiebant, destruxit.

Heinricus de Aldenburg^{h,1}, qui antea dux fuerat, imperatori reconciliatur, et natale solum ad tres annos abiurat et in Angliam secedit.

Philippus rex Franciae et Richardus rex Angliae, abruptis crucibus, bella renovant, terras mutuas devastant et nulli aetati parcunt; postea confederati contra patrem eiusdem Richardi, prelia instaurant, donec eo defuncto ad rediviva iterum bella relaxanturⁱ. Destructio cenobii apud Grandimont² per comitem Richardum, quod repletum ferebatur ethnicis^k.

Hoc anno archiepiscopus Coloniensis, precavens in futurum, ad quadraginta milia marcarum et septingentas marcas summam argenti perduxit in coemptione urbium et prediorum terre Coloniensi adiacentium circumcirca^l.

Filius imperatoris ante Augustum mensem de montanis Lombardiae^m reditⁿ cum detrimento suorum, resistente sibi comite Willelmo^o de Barba³.

[Interim^p] naves fabricantur^q per diversas regiones et civitates in expeditionem, e quibus quatuor de Colonia moverunt, in quibus erant ad quindecim centum homines; tam

a) Gelinehusen C2. b) Fred. C2 *constanter*. c) Diethse A2; Diecke C1; c. H. de Dietse C2. d) Saladinum B1. C2. e) d. uno l. A2; d. unde l. C1. f) n. a. A2. g) circa e. circa C2. h) Aldeburch C1; Aldendorp, *syllaba dorp in loco raso eadem ut videtur manu C2*. i) lax. A2. k) ab ethnicis C2. l) circa in. circa C1. 2, corr. circum circa manu post. B1. m) Logobardie B1; Longobardie C2. n) rediit B1. o) Willelmo B1. C. p) *deest* A2. C1; Eodem anno n. C2. q) fabricabantur B1. C.

1) Ita Heinricus Leo nescio cur indicatur. 2) Grammont dioecesis. Lemovicensis; Richardus comes fortasse filius est Heinrichi regis Angliae, comes Pictaviae, qui tunc in Francia contra patrem rebellavit. 3) De hac re nihil compertum habemus; v. Toeche p. 100.

Recensio I. et II.

hi quam ceteri omnes ad tres annos victualia copiose habebant, armis precipuis et omni genere resistendi muniti.

Imperator militem probum Godefridum^a de Wisenbach^b cum nonnullis xeniiis^c mittit ad soldanum de Yconio, confederatum suum ab antiquo, pro negotio tanti itineris. Ille, visis litteris et nunciis imperatoris, plus quam dici possit gavisus est, dicens, sibi numquam^d rem iocundiores obvenisse, quam^e imperatorem Romanorum, quem semper optaverat videre, in proximo per terram suam transiturum audiret; se suaque omnia illius voluntati et imperio fore exposita. Sed haec^f eum in dolo egisse, rei exitus monstravit^g. Scripsit etiam imperatori^h Greco, qui solito more a legatis vix manus vel venena continuitⁱ, nec bene tenuit nec bene dimisit eos. Attamen cum nunciis soldani^k suos [quoque^l] responsales remisit ad imperatorem; quos ille modice tractari fecit, nec eorum fictis legationibus fidem prebuit.

[38.] Anno Domini^m 1189ⁿ.

Imperator natale^o Domini Egrae agit. Cunradus de Sur^{p.1} litteras imperatori misit, rogans, ut festinet venire, et^q dicens, paganos eius adventu terreri, conquerens etiam de Widone, qui rex fuerat Iherusalem, sed captus, assignatis^r quibusdam castellis in ius Saladini^s liberatus est, et de Philippo Flandrensi templario, quod hi invidia ducti gravarent eum^t in multis etiam plus quam pagani. Unde etiam argenti pondus, quod rex Angliae ad subsidium christianorum miserat, diripuerunt^u. Ante natale Domini imperator scripsit ducibus, comitibus et cunctis principibus per imperium, qui signati essent^v, ut se exspectent in eundo, iuramento paratus confirmare, si non crederetur, se ultra diem sancti^w Georgii^{Apr. 23.} non moraturum, immo eo die apud Ratisponam venturum; et quicumque Christi sint, ad hoc iter expediti eo occurrant, inde secum migraturi contra Saladinum^x. Ab hoc natali Domini usque in mediam quadragesimam ut arena maris atque^y caeli sidera incomputabiles signatorum catervae euntium et equitancium omnes stratas regias et per ascensum Reni loca omnia repleverunt. De tot vero premissis exercitibus ad mare minima pars transire potuit, quia ad nutum

a) deest C2. b) Wisebach A2. c) exen. C2. d) numque corr. numquam B1.
e) quod B. C. f) deest A2. g) comprobavit B1. h) imperator coni. Platn.
i) contis A2; continuo C. — more veneni malicia repletus; legatos nec — dimisit B1. k) soltani B1 saepius. l) deest B. C. m) incarn. Domini C1. 2. n) 1180.
corr. 1189. B1; 1180. man. rec. corr. 1179. C2. o) nativ. A2. p) Surs C2.
q) deest B1. r) a signatis B1. 2; assign. C2. s) ita A2; soldani C; soltani B1.
t) eum — pagani des. C1. u) diripuerant A2. v) erant B1. w) deest C2.
x) Soladium C1. y) adque B1. C2.

Recensio I. et II.

imperatoris Siculus rex inhibuerat transitum peregrinis, eo quod victus deforet in transmarinis, et quod manu parva nichil facere possent contra paganos ante adventum regum diversorum et ipsius imperatoris. Iherusalem muris et turribus obfirmatur ab ethnicis^a. Sepulchrum dominicum clauditur. Acra, cum post necem christianorum per aliquot^b tempus deserta haberetur, utpote fracta^c et diruta, iterum ab ethnicis^a reedificatur et inhabitatur. Solam Sur^d et Tripolim et Antiochiam et castella in montanis posita christiani optinent. Marchio Cunradus quietus in Sur^d esse nec configere cum paganis statuit, ne, si exercitus suus perimeretur, civitas a christianis perditum iret. In natale Domini legati soldani de Leonio^{e.1} cum quingentis equis imperatorem adeunt mille numero; qui plures ideo missi sunt, ut eo magis crederetur his quae nunciarent. Soldanus ad subsidium itineris et ad opem indefessam imperatori et exercitui eius se expositum mandavit et xenia^f ei quam plurima^g transmisit. Aderant etiam legati Servianensis^h regis. Est enimⁱ Severian² terra inter Ruteniam et Ungariam posita. Isti in mandatis habebant, regem ipsorum summo gaudio perfungi pro adventu imperatoris, et quod Romanorum augustum in specie peregrini per^k terram suam transiturum se videre speraret, nichil in hac vita iocundius reputare. Ad hoc scripsit ei, nobilissimam urbium suarum se ad hoc preparare, quatinus cum maxima sollempnitate eum ibi decenter exciperet, et de cetero caput regni sui eandem urbem reputare ac^l libertate eam donare velle. Quibus gloriose susceptis ac remuneratis, diversa dona regi eorum remisit, glorificans Deum, quod a regibus, quos vix umquam nominari audierat, tanti haberetur. [Prima^m expeditio sub Friderico imperatore].

Febr.

In quadragesima naves undelibetⁿ adventantes et sibi invicem copulatae velis oppansis iter aequoreum ingressae sunt. Quae post decem dies navigationis suae prosperante Deo terrae Sancti Iacobi applicuerunt. Erant sexaginta naves ex eis, virorum vero pugnatorum ad 10 milia et amplius. Egressi in arida^o, ad Sanctum Iacobum adoratum pergunt. Sed cum fama nichilominus precurrisset^p, eos caput sancti Iacobi velle per vim auferre, timore acti provinciales eos a Conpostelle urbis, ubi apostolus quiescit, ingressu arcere

a) ethnicis *corr.* ethnicis B 1. b) *ita* A 2. B 1. c) *ut potefacta* C 1. 2. d) Sur' A 2; Surs C 2. e) *ita pro* Iconio A. B. C. f) *exen.* C 2. g) *deest* B 1, *pagina finita, et* B 2; ei quoque *Fr.* h) *Servianaensis* A 2. i) *autem* A 2, *ubi* Servian. k) in C 1. l) *hac* C; et *hac* B 1. m) *ita* B 1 *in marg.* et B 2. n) *tantumlibet* C 1. 2; *undique* B 1. o) *aridam* A 2. p) *perecurrisset* C 1.

1) Iconio *legendum esse, probat* *Cont. Sanbl. c. 31, p. 319.* 2) *Servia.*

Recensio I. et II.

temptabant. Sicque paucis hinc^a inde cesis, prudentibus viris obstantibus, tumultus detumuit. Inde ad naves regressi, cum in Affricae partes venissent, urbem gentilium populosam nomine Albur¹ oppugnant et capiunt atque aurum et argentum infinitum inde detrahunt, urbicis in ore gladii cesis.

Estas ferventissima usque ad Augustum mensem fuit, in quo etiam mortalitas hominum et pecudum immensa contigit.

Godefridus dux Brabanciae^b et Heinricus comes de Lo propter iurisdictionem^c oppidi Sancti Trudonis in manu valida bella gerunt². E quibus dux 60^d milia hominum contraxisse refertur, comes autem minus ad 60^e, in qua, sicut est gens atrocissima, hinc inde tale quid^f accidit. Tres unius partis armigerum partis alterius comprehensum compellere ceperunt, ut se ab eis redimeret. Qui^g cum se non habere diceret, unde ab eis redimi posset, eum in tres partes incidunt, et quisque^h partem suam tulit. Similiterⁱ partis alterius duo egerunt in captione unius, et eum per medium dividendo quisquis suum tulit.

Heinricus rex Angliae obiit; pro quo filius eius Richardus^k coronatur¹; qui accepit uxorem sororem^m Philippi regis Franciae³; nam reconciliati prius erant.

Heinricus quondam dux Saxonum, cognita imperatoris absentia, contra iuramentum de Anglia reversus, nativum solum expetit, astipulante sibi rege Richardoⁿ, cuius sororem habuit, et rege Datio^o, genero^p suo. [Bellatur^q inter filium eiusdem ducis et regem Romanum].

Sofredus^r cardinalis a papa Clemente missus est ad regem Heinricum pro negociis ecclesiae; quo mediante Iohannes, imperialis aulae cancellarius, Trevirorum^s archiepiscopus investitur a rege⁴. Rudolfus^t maior prepositus et Folmarus maior decanus ut ante esse iubentur.

Bertramus^u Mettensium presul sedi suae remittitur.

*) Heinrico *add. C. 2.*

a) *deest B 1.* b) *Brithanie C 1.* c) *iuris dicionem superscr. B 1.* d) *40 C 1.* e) *ad min. ad 40 C 1.* f) *qd B 1; quod C 1.* g) *Cumque se B 1.* h) *quisquis C 1. 2.* i) *S. autem B 1, qui S. a. p. alterius eadem manu in loco raso exhibet cum primo ibi scripta erant verba mox sequentia: Heinricus rex Anglie obiit.* k) *deest B. 1) deest A 2.* m) *deest C 1. 2.* n) *Rych. C 1.* o) *Dacie C 2 e corr. eiusdem manus.* p) *genere C 1, corr. genero B 1.* q) *haec desunt B. C.* r) *Soffredus C 1.* s) *Trever. C 2.* t) *Rodolphus C 1.* u) *Bertramus A 2; Bertrannus C 1; Bertramus — remittitur des. B 2. Fr.*

1) *Fortasse Albufeira in Portugal; Riezler, 'Forsch.' XV, p. 78 n.*
2) *Cf. Gisleberti Gesta com. Hann. p. 567 sqq.* 3) *Ipsi desponsata fuit a. 1183, sed numquam nupsit.* 4) *De tempore v. Scheffer - B. p. 183.*

Recensio I. et II.

Eodem tempore rex expeditionem Italicam^a iurare fecit nobiles [terrae^b], et^c eos maxime qui ministeriales imperii
Sept. 21. essent, a festo sancti Mathei post annum explendam, quatinus in augustum ipse consecrari^d debuisset Romae. Engilbertus^e comes obiit in mense Novembri circa festum beati^f
Nov. 11. Martini.

Plurimi peregrinorum, qui navigio ierant, redierunt Coloniam, adducentes secum vestes et pallia et alia quaedam preciosa, quae eversa quadam urbe paganis abstulerant; circa
Febr. 2. festum purificationis^g sanctae^h Mariae revertuntur.

Apr. 23. Imperator^{i.*} in festo sancti Georgii curiam celebrem Ratisponae habuit, occurrentibus illic omnibus^k signatis qui cum eo per terras ire disposuerant; ibique ad peregrinandum Deo lumbos suos accinxit^l, relicta rerum summa^m filio suo Heinrico regi. Erat autem exercitus eius 30ⁿ milia hominum, inter quos erant 15 milia electorum militum. A predicta ergo urbe per decursum Danubii iter moventes, venerunt in civitatem quae dicitur Brisburg^{o.1}, et est initium
Mai. 28. Ungariae. Ibi in die pentecostes imperator conventum habuit, et iurata est pax ab omnibus, et lex malefactorum lata est,
Mai. 31. et de processu itineris actum est. FERIA quarta inde mo-
Iun. 4. verunt; et in octava pentecostes occurrit eis rex Ungariae cum regina, optulitque^q imperatori^q tentorium operosum, quod portare vix poterant tria plaustra, et alia insignia. Filiam quoque suam filio imperatoris Friderico desponsavit, atque per totam Ungariam transeunti misit plerumque victualia gratis et sufficienter, providens etiam, ne in comitatu eius mercatum habundans deesset. Venientibus namque eis ad civitatem Sancti Georgii², preparari iusserat domum plenam^r farina et pabulum, ex quibus quisque pro libitu accepit. Emensa Ungaria, ventum est ad flumina Marowam^s, Sowam et Drowam. Quibus navigio transitis, [rursum^t] per descensum Danubii Brundisium³ pervenerunt. Ibique per dies octo quieverunt, prospicientes sibi in vehiculis et aliis viae
Iun. 29. necessariis. Erat enim^u tempus estivum, circa festum scilicet^v apostolorum Petri et Pauli, obiitque ibidem Engilbertus^w

*) Eodem anno imp. Fredericus C2.

a) Italicam A 2. C2. b) deest B. C. c) n. max. eos B. d) ipse c. ipse B 1. 2.
 e) Engelb. C1. f) sancti A 2. g) deest C2. h) beate C1. i) Imper. —
 accinxit des. A 2 errore manifesto. k) comitibus, post add. omnibus B 1. l) succinxit B 1.
 m) vero summa rerum C1. n) e corr. B 1. o) Brisburc B 1. C. p) que deest C1
 q) tent. imp. C1 2. r) plena C1. 2. s) Marwam C1. t) deest B. C. u) autem B 1. v) ap. sc. B. C. w) Engelb. C1. 2.

1) Pressburg. 2) Tschalma, ut videtur. 3) Brandiz ad Danubium.

Recensio I. et II.

comes de Monte. Habita est etiam ibi ab imperatore curia in villa quae Belgrave¹ dicitur, ad quam duo nobiles de Alsatia pro violata pace decollati sunt. Profecti de Brundusio intraverunt fines Bulgarorum^a, qui ingenita sibi fraude hostiliter eos supra opinionem exceperunt, telis eos et sagittis lacescentes^b et inhumana crudelitate in eos debachantes. Captum enim quendam civem Aquensem palo per intestina transfixerunt. Unde ex eis quinque capti probrose etiam suspensi sunt. Transierunt autem Bulgariam summo metu et periculo, eratque^c semper in fronte exercitus Fridericus dux Sueviae, currus vero et alia vehicula retro agebantur cum custodiis^d. Intra Bulgariam venerunt ad civitatem nomine Niceam², ubi princeps dictus Serf³ cum summo gaudio imperatorem excepit, datis ei nonnullis donis. Ab hoc loco imperator legatos ad regem Greciae misit, Herimannum^e Monasteriensem episcopum, Rupertum^f comitem de Nassowe et comitem Walravum cum 500 equitibus et eorum apparatu pro pace et conductu per terram suam et mercatu. Quos ille quidem benigne suscepit septemque diebus pacifice in Constantinopoli tenuit, sed octavo die in carcerem mitti iussit, ubi et aspera multa contra ius legatorum passi sunt. Imperator autem cum suis progrediens, venit in civitatem nomine Straleiz^{g.4}. Bulgari vero tribus muris singillatim ab invicem positis iter eorum prestruxerant, estimantes se eos implicatos in illis absque discrimine occidere. Attamen hoc conamen eorum nostris non nocuit, eo quod staret Omnipotens pro eis; ex parte vero illorum multi ceciderunt in gladio. Emensa^h tandem Bulgaria, in qua circiter octo septimanis velud in camino tribulationis desudaverantⁱ, intraverunt Macedoniam, partem scilicet Greciae opulentam, in qua maximam vinearum, pomorum pabulique^k copiam inveniunt, per aliquod^l tempus recreati sunt. Applicuerunt etiam ad civitatem Vinipopolin^{m.5}, quae et Philippisⁿ, cuius habitatores omnes ad solam venientium famam relicta urbe aufugerant. Imperator autem undique suspectus insidias, sciens quoniam docti est semper^o metuere, edicto vetuit, ne quis suorum civitatem intraret, sed omnes foris muros urbis residerent. Ibi responsales regis Greciae ad eum venerunt, per quos ei demandavit, se salvum esse et nichil

a) Bulgariorum A2. b) lacescentes B1. c) deest C1. d) custodibus B1. C2.
e) Herm. C1; H. M. e. des. B2. Fr. f) Rubertum A2. g) Siraleiz C1; Sy-
raleiz C2. h) Demensa A2. i) desudaverunt B1. k) et pabulique C2.
l) aliquot B1. m) Vinipopolym C2; Vinipopolim C1; n) Philippus A2;
Phylippis B1; Phylippis C2. o) superscr. B1; s. e. C1. 2.

1) Belgrad. 2) Nisch. 3) De principe Serbiae cogitandum
esse, monuit Platner. 4) Sredetzia, hodie Sofia. 5) Philippopolin.

Recensio I. et II.

aliud. Iterato per alios ei demandavit, se post Deum esse dominum dominantium. Tercio [quoque^a] ei demandavit^b, quod¹, si regnum Romanorum dare vellet in manus eius et ab eo loco hominii recipere, conductum ei^c daret per terram suam et mercatum sufficiens. Ad hoc imperator ita respondit: 'Eam ego in Christo, et in^d fratribus meis, qui pro eius crucis liberatione michi adherent, habeo fiduciam, quod eiusmodi compositionem cum eo facere opus nobis non erit'. His dictis, legatos in pace dimisit. In eodem confinio collectores pabuli cenobium quoddam expugnare aggressi sunt, quod summis copiis rerum necessariarum plenum invenerunt. Hii vero qui intus erant vim oppugnantium ferre non valentes, missis nunciis ad imperatorem, eius potestati se et sua tradiderunt. Quapropter iussu eius omnia ablata exceptis victualibus receperunt. Tanta autem inundatio imbrium exorta est in castris, quod civitatem intrare compulsi sunt, nunciusque imperatoris transiens per plateas singulis secundum quod oportebat mansiones distribuit. Armenii etiam quaquaversum venientes, mercatum eis^e habundantissimum in omnibus prebuerunt. Cumque iuvenes quidam animosi de exercitu mercatum spoliarent, quotquot ex eis capi poterant iussu imperatoris decollati sunt. Tanta vero erat eius in iudicando severitas, quod nullius preces in iudicio admittebat nec personam alicuius respiciebat, sciens quoniam bonis nocet qui malis parcat, et quia facilitas veniae incendium^f tribuit delinquendi. Cuius rei gratia Armenii delectati, magis ac magis necessaria advehebant. Imperator autem sua et legatorum suorum iniuria permotus, vidensque, rex^g quia nullam suis nisi coactus humanitatem exhiberet, statuit in regnum eius vehementius insurgere; assumensque partem exercitus, processit versus Andronopolim^{h.2}. Eam vacuum et ab incolis nuperrime desertam invenit. Erat

Nov. 22. autem tempus hiemale, circa festum scilicet sanctae Ceciliae. Dux etiam Sueviae cum quibusdam egressus pro pabulo, accessit Dimodicam^{i.3}, demandavitque urbicis, ut sibi suisque mercatum preberent. Quod cum^k illi facere dissimularent, accensis animis iussit suos armari, et hora diei nona repente aggressus civitatem, ita celeri^l potitus est victoria, quod ad vesperam capta civitate habitatores pene omnes

a) deest B. C. b) mandavit A 2. c) deest A 2. d) deest C 2. e) eius B 1. 2. C 1. 2. f) incentivum scribendum esse, iam Freherus vidit. g) r. q. B. C. h) Andronopolym C 2; Andropolim C 1. i) Dunodicam C 2. k) deest B 1. 2; post superscr. C 2. l) scelerei B 1. C 1; seclerei B 2; celeri e corr. C 2.

1) Haec ex fama incerta relata sunt. 2) Adrianopolin. 3) Demotica ad Maritzam.

Recensio I. et II.

occiderat. Erat infra civitatem turris quam maxima, quam tuebantur milites^a conducti qui dicebantur Aleni^b, missi illuc a Saladino¹. Hii strennuissime nostris resistebant, donec tres iuvenes robustissimi, acclinata ad turrim arbore, audacter per fenestram ad eos intraverunt; et prosperata est salus in manibus eorum, omnesque illos occisos per fenestram quam intraverant eiecerunt. Tanta autem erat in hac civitate rerum omnium affluentia, quod decem septimanis continuis suffecit toti exercitui omnia victui necessaria copiose ministrare. Inter hec et milites quidam [per^c turmas] egressi circumquaque vagabantur, percutientes quotquot^d invenerunt in gladio. Eodem tempore soldanus, cuius supra mentionem fecimus, legatos ad imperatorem direxit, quos rex Grecia cepit.

[39.] Anno dominicae incarnationis 1190.

Heinricus^e rex natale Domini in Suevia apud Egram² agit. Siciliensis rex³ obiit; pro^f cuius regno sibi vendicando rex expeditionem indicit et iurare facit.

Hyemps sicca et calida. Mortalitas hominum immensa.

Signatorum qui navigio ierant, cum in unum trans mare convenissent, erant centum milia et mille; qui partim bello, partim morbo ita sunt attenuati, quod in Ianuario viginti milia extincta esse passim nunciantur. Eodem etiam tempore obiit^g illustris Ludewicus lantgravius. Unde apostolicus signatos^h omnes qui remanserantⁱ domi excommunicavit, si post octavam paschae ire^k dissimularent.

In pentecoste rex curiam apud Nuringberg¹ habuit, ubi^{Mai. 13.} archiepiscopum^m Coloniensem curtes omnes ab eo quondam invadiatas absolvit, telonia quaedam et monetas concessit⁴. Nitebaturⁿ enim modis omnibus eum sibi allicere, eo quod vir strenuus^o et victoriosus esset. Post pascha rex Mogontinum archiepiscopum et Ditherum^p cancellarium premitit in Apuliam ad explorandum eventum rerum; sed ortis inter eos simulatibus, Mogontinus statim revertitur, cancellarius in Novembri redit, omnia facilia captu indicans.

In Maio grando insolita circa Mogontiam^q ad 100 villas et amplius omnia vastavit. Omnis hic annus pluvia et

a) milites c. q. dic. des. C2. b) alieni C1. 2. c) p. t. des. A2. d) quod-quot B1. e) h. l. imaginem Heinrici C2 exhibet, cui superscriptum HEINRICVS REX. f) et pro C1. g) deest A2. C1. h) o. s. B1. i) d. r. B. C. k) ne C1; ire post in marg. suppl. C2. l) Nuenberg A2; Nuringberg B. C. m) ita codd. — Coloñ A2. B1. n) Dicebatur C1. o) st. erat et v. A2. p) Ditherium B1. 2. q) Moguntia C1; Maguntiam C2.

1) Quod dubium videtur; v. Riezler, 'Forsch.' X, p. 44. 2) Eger; cf. Cohn, G. G. A. 1858, p. 2032; Toeche p. 243 n. A. 3) Wilhelmus a. 1189, Nov. 4) Diploma 25. Nov. datum est; Lacomblet I, p. 365.

Recensio I. et II.

crebris inundationibus plenus fuit. In Septembri Philippus comes Flandriae cum immenso apparatu et divitiis incomparabilibus iter ad sepulchrum Domini arripuit. Godefridus dux Brabantiae obiit*. In mense Novembri rex in Apuliam proficiscitur; sed audita morte patris et Ludewici lantgravii, Coloniensem archiepiscopum premittens, ipse in Thuringiam^a proficiscitur, eam sibi subicere temptans; postea tamen^b fratri ipsius omnia permittens, in Apuliam tendit. Signatorum plurimi^c de maritimis revertuntur. Philippus rex Franciae et Richardus rex Angliae cum suis exercitibus in expeditionem accinguntur et in maritimis hiemandi gratia demorantur. Godefridus Wirceburgensis episcopus obiit.

Videns^d rex Graeciae, quantum in terra et hominibus detrimentum per imperatorem et comites eius sustineret, multis missis nunciis vix tandem pacem ab eo impetravit, tali compositione, ut legatos eius honorifice remitteret et navigia ad transeundum Brachium sancti Georgii provideret. Huiusque rei obsides 24¹ ex optimis terrae cum donis regiis ei transmisit. Imperator autem compositioni assensum dare noluit, nisi et nuncii soldani cum suis dimitterentur. Quod et factum est. Cum igitur custodiis laxarentur, datae sunt eis claves omnium custodiarum, permissumque est^e omnibus christianis libere exire. Venientibus ergo eis omnis exercitus velut de resurrectione^f acceptis summo gaudio obviam processit. Cum autem ad Brachium sancti Georgii transitori^g applicarent, rex Graeciae 300 galeidas^h

Mart. 22. supra promissum eis exhibuit. In cena Domini et per continuos 7 dies dux Sueviae cum omni multitudine transivit.

Mart. 29. Octavo demum die imperator transiturus procedere noluit, nisi prius omnes pauperes peregrinos transvectos cognovisset; et tandem ipse in navi regia transmeans, cum ad suos transpositus esset, gavisus in Christo et confortans exercitum ait: 'Fratres, confortamini et confidite, omnis terra in manu nostra est!' Hactenus vehiculis necessaria deportabant; ex hoc iamⁱ summariis usi sunt. Transito namque mari, statim in montana venerunt atque in magna victus penuria Romaniam transierunt. Cumque appropinquarent Philadelphae^{k.2}, princeps civitatis peciit ab imperatore, ne cum exercitu

*) cui filius eius Heinricus succedit *add. C2.*

a) Thuringia C1. b) *deest* C1. c) plurima C1. d) Videns — a, 1191 (*infra* p. 152) *des. A2, folio integro fere vacuo relicto.* e) *deest* B1. f) *resurrect.* B1. g) *transsit.* B1. h) *galidas* C1. 2. i) hoc animalibus summariis (libus sum e *corr.*) C2. k) Phyladelphye B1; Phyladelphie C1.

1) 18. *Ansbertus.* 2) *Hodie Alaschehr.*

Recensio I. et II.

urbem suam^a intraret; se ei extra posito omnia necessaria abundantissime provisurum. Quod et fecit. Sed cum nostri necessitate pabuli vagantes prope urbem accessissent, motus ille suos armari et eis obviam procedi edixit. Cumque multi hinc inde occumberent, nostri ex consilio revocati processerunt in fines Turcorum versus Laodiciam^{b. 1.} Ibi imperator a legatis soldani gratantissime quasi ad ducatum in dolo susceptus est. Cumque Turci exercitum sine intermissione nocte dieque impugnarent, piissimus imperator in nullo eos ledi permisit, ne fedus rupisse videretur, donec eorum assultu motum contra se sensit exercitum; sicque demum ad resistendum eis se et suos animavit. Cesa sunt ibi Turcorum 15400^{c. 2.} Occiditur^d etiam ibi Fridericus de Hûsen, vir probus et nobilis, qui egregiae laudis et honestatis pre omnibus illo in tempore nomen acceperat^{3.} Qui dum in Turcos viriliter deseiret unumque ex eis acrius insequeretur, equus eius fossatum transiliens cecidit, ipseque subsequens ruina expiravit. Super cuius morte tanta in castris orta est mesticia, quod^e omissa pugna omnes clamorem bellicum mutaverunt in vocem flentium. Cum autem inde progredi vellent, Turci iter eorum prope montana explorantes, currus plenos lapidibus extruxerant, quos a devexo transeuntibus desuper inmitterent. Verum nutu Dei, sub cuius alarum tegmine sperabant, duo Turci capti sunt, quorum uno sine deliberatione occiso, alter sub pactione vitae promisit, se ducem eorum fore; duxitque eos^f infide per montem habentem tria milia in altum. Multi ibi non solum homines, sed et equi fortes sarcinis et estu defecerunt, quibus tamen ipsi^g ob penuriam victualium in cibum usi sunt. Transito monte, venerunt in planiciem gramine et aqua fecundam, ubi ad modicum recreati sunt. Accrescente autem multitudine Turcorum incomparabili, nostri in summo^h erant positi discrimine, eo quod tam calore quam labore defecerant, nec erat aliquodⁱ periculi effugium, quia^k iter eorum ut locustae obsederant. Ibi legati soltani perfidi ad Turcos refugerunt^l, abducto secum interprete imperatoris nomine Godefrido. Nostri vero deliberantes, quid^m in hoc periculoso discrimine aggredi possent, — eo quod nullum diffugium pateret, si etiam hoc ipsum animo insedisset, —

a) deest C2. b) Laodociam B1. c) 15300 C2. d) occidit C1. 2. e) deest C2.
f) deest B1. 2. g) deest C1. h) sompno B1 (post corr. summo). C1. 2 (m. rec. corr. summo). i) aliquot B1. k) qui B1. C1. 2. l) perfugerunt C1.
m) quod C1.

1) *Ad Lycum, cuius ruinae prope Denizley. PL.* 2) *Alii de 500 vel 300 tantum dicunt.* 3) *Etiam carminibus celebr.*

Recensio I. et II.

et considerantes, quod gladiis via paranda esset, animis accensi pugnam conseruerunt et stragem multam hostium fecerunt, licet etiam plurimi ipsorum debilitarentur. Ibi etiam imperatoris filius Fridericus dux Sueviae a fundibulario duobus dentibus mutilatus est. Acta sunt autem haec

Mai 10. 5. feria ante pentecosten. Progressis inde Turci multa mala eisdem ingesserunt, iter eorum insequentes eosque et iumenta eorum sagittis debilitantes. Secunda autem feria

Mai 14. post pentecosten, cum iam fama percrebuisset in omnibus finibus Turcorum, quod exercitus christianorum multam stragem eis intulissent, mutuo se cohortantes, in manu valida convenerunt, ut auxilium soltano ferrent et ultionem suorum facerent. Ipsa autem die christiani, spem suam in Deo figentes et beatum Georgium invocantes, ter congressi Turcis, infinitam stragem fecerunt absque ulla sui diminutione. Quibus autem Deus revelare voluit, ipsa die viderunt beatum Georgium cum multitudine albatorum equis albis insidentium albos clypeos preferentes, insignitos signo Domini rubei coloris. Qui etiam sub^a iuramento asseverabant, eundem beatum Georgium filium soltani nomine Mylchin^{b. 1}, qui praefuit Turcis, lancea quam ferebat ab equo deiecis-
Sic in perniciem Turcorum cum desevisent, fautore Deo,

Mai 16. nostri 4. feria venerunt ad ortum, qui ante civitatem Yconium situs erat, ubi agrestia animalia soltani inclusa pascebantur. Perinde imperator, consilio cum suis habito fere usque ad noctis medium, quos ad optinendam civitatem premitteret, decrevit ducem Sueviae, filium scilicet suum, et comitem Hollandiae Florentium nomine ad expugnationem civitatis mittere, ipse in castris insidias Turcorum sagaci animo operiens. Dux autem Sueviae cum sequacibus [suis^c] ut ad civitatem venit, impertesus laboris, — quippe tota nocte pluerat, et equi ex congerie luti multum laboraverant^d — invadens civitatem optinuit, obvios quosque sine miseratione necans; cum pater eius imperator Turcis retro molientibus insidias efficaciter resisteret et quam plures ex eis prosterneret. Videns autem soltanus interitum et destitutionem suorum necnon et civitatem captam, petivit ab imperatore dextras sibi dari, spondens se ipsi ducatum prebiturum et in necessariis quibusque rebus profuturum. Imperator autem habiti laboris ex itinere non inmemor, nec tutum suis nec sibi reputans, si moras ullas necteret et

a) cum C1.
runt C2.

b) Milhim corr. Milchim C2.

c) deest C1. 2.

d) laborave-

1) *Malek-shah.*

Recensio I. et II.

castrum in quo soltanus in medio civitatis tutabatur ob-
sideret, statuit proficisci. Progressis inde Leo¹ de montanis
cum victualibus copiosis occurrit, non quidem in bona fide,
sed ut hoc optentu per terram suam minime transirent;
eademque victualia a Turcis ablata sunt; unde peregrini
tam fame quam morbo laborantes pene defecerant. Mo-
ventes autem castra cum ad ripam fluminis² devenissent,
imperator die dominica pene contra omnium voluntatem, *Iun. 10.*
cum diutino labore aestuaret, in fluvium descendit refrige-
randi gratia. Nec mora, iubente eo qui aufert spiritum
principum, aquis prefocatus obiit. Quod eo magis est
flebiliter mirandum, quod idem fluvius non admodum altus
erat, ita ut plerique testati sunt, quia vado transiri potuisset.
Sed Deus, cuius potentiae nemo resistere potest et sub quo
curvantur qui portant orbem, fecit^a sicut ei placuit: iuste
quidem secundum suae dispositionis incommutabilem et in-
flexibilem sententiam, sed non misericorditer, si dici fas est,
quantum ad aecclesiae sanctae statum et terrae repromis-
sionis vastitatem diutinam. In hoc autem loco et relatu
tristi stilus noster deficit, et sermo mutus est, explicare non
sufficiens^b peregrini exercitus in summo periculo deprehensi
mestitudinem et angustiam; hoc quoque sentiendum, non
legendum, iudicio uniuscuiusque relinquimus, ut penset, quae
vel fuit^c vel fuisse poterit confusae et in terra aliena deso-
latae multitudinis et capite diminutae vox, mesticia et de-
speratio. Sed hec actenus.

Mortuo igitur imperatore, exercitus filium eius Frideri-
cum ducem Sueviae, virum mirae strennuitatis et pruden-
tiae, sibi prefecit; quo duce usque Antiochiam^d processum
est, in qua per 8 ebdomadas recreati, usque Tripolim, et
inde usque Sur^e, grassante interea^f morte tam nobilium
quam ignobilium, cum difficultate venerunt. A^g Sur proces-
serunt Acram, quae et Accaron^h velⁱ Ascalon³. Cumque cum
Ascalonitis triduo bello conflixissent, predictus dux Fride-
ricus diem clausit extremum⁴. Quanta fuerit in huius viri
corde circa Deum devotio, ex hoc constare potest omni-
bus, quod, decumbenti cum a physicis esset suggestum, posse
curari eum, si rebus veneris^k uti vellet, respondit: malle
se mori, quam in peregrinatione divina corpus suum per

a) deest C1. b) susticiens? B1. c) fuerit C1; quid fuerit e corr. C2. d) An-
tyochiam B1. e) Surs C2. f) inter codd. g) Assur codd. h) Acearon C1;
Acaron C2. i) vel erasum C2. k) veneris C2, corr. veneris B1; venenis C1.

1) Princeps Armeniorum, de cuius fide auctor male iudicasse videtur;
v. Riezler p. 68. 2) Saleph. 3) Acconem et Ascalonem auctor
confundit. 4) 1191, Ian. 20.

Recensio I. et II.

libidinem maculare. Post hunc Heinricus¹ quidam per 4 septimanas, ac deinde per 6 quidam Gerhardus¹ exercitui prefuerunt^a. Volentes autem pauperes Christi honeste magis mori quam ignominiose vivere, cum in obsidione Acrae successum non haberent, applicuerunt ad Cayphas, multisque malis ibi afflicti, reversi sunt versus Accaron. Desolati itaque ac vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem, divisi sunt et dispersi ab invicem, et unusquisque in^b viam suam ad patriam declinavit, incipientes a sanioribus^c. Ita expeditio hec nutu Dei et incomprehensibili iudicio eius, sine quo nichil rectum incipitur nichilque sanctum perficitur, cassata et adnichilata est, nisi quod perpauci ex his et nonnulli ex eis qui navigio venerant remanentes, in expugnatione Acrae modicum sunt prosperati.

Recensio I. codd. A2. C.

[Primus^e annus imperatoris Heinrici.]

Anno incarnationis dominicae 1191^d.

Rex natale Domini in Thuringia agit. Clemens papa obiit; cui Celestinus succedit. Henricus rex in Apuliam ducens exercitum, Romae in^f imperatorem et Constantia^g, uxor
 Apr. 15. eius, in imperatricem secunda feria paschae consecrantur. Quae consecratio procedere non potuit, donec imperator castrum Tusculanum in potestatem papae et Romanorum contradidit; quod illi statim, expulsis et cesis habitatoribus, destruxerunt. Erat enim inimicum eis, eo quod omne munimen imperatoris contra ipsos in illo constabat. Eclipsis solis in mense Iunio², luna existente 30. Philippus rex Franciae et Richardus rex Angliae et^h Philippus comes Flandriae cum 500 navibus mare transeunt.

Imperator in Apulia primo prosperis usus successibus, montem Cassinum cum civitate Sancti Germani et centum

Recensio II. codd. B.

Clemens papa obiit³; cui Celestinus succedit.

Primus annus imperii Heinrici VI.

Anno dominicae incarnationis 1191,

ab Urbe autem condita 1943, Henricus sextus, filius Friderici, 92mo loco ab Augusto imperare cepit et 7 annos post mortem patris imperavit. Hic in Apuliam ducens exercitum, Rome in imperatorem et Constancia, uxor eius, in imperatricem secunda feria pasche consecrantur. Quae consecratio — — de Iherosolimis rediit. ut *Recensio I.*

a) prefuit corr. prefuerunt B 1. b) deest C1. c) senioribus C1. d) M.C.CCI. C1.
 e) ita C1; C2 ut B. f) deest A2. C1. g) Castigantia C2. h) deest C2.

1) De quibus nihil constat; Riezler p. 86. 2) Iun. 23. 3) a. 1191, Mart.; annus in rec. B a paschate incipitur.

Recensio I. et II.

sexaginta castella in deditionem accepit, donec in Augusto mense aeris inconsueti intemperie corrupto exercitu, omnes pene principes suos amisit, indeque^a tandem, amissa¹ uxore, per dolum rediit. Obiit ibidem Philippus Coloniensis archiepiscopus, cuius ossa Coloniā delata et in domo sancti Petri condita sunt; successitque in locum eius Bruno maior ibidem prepositus.

Rudolfus Leodiensis episcopus obiit; cui ex discordia eligentium duo successores destinati sunt, Albertus scilicet archidiaconus, frater ducis Brabantiae, itemque Albertus eiusdem ecclesiae maior prepositus; sed prior suffragio cognatorum contra morem ecclesiasticum armata manu intronizatur. Philippus comes Flandriae in expeditione moritur; cuius terra et comitatus postmodum² comiti de Hinehau^{b,3} cessit dono regis Franciae; qui et eodem anno de Iherosolimis rediit.

Recensio I. cod. A 2.

In transmarinis partibus bene a christianis contra ethnicos pugnatur, multoque labore Acra tandem ab eis ob-

Recensio II. codd. B. C.

In transmarinis partibus bene a christianis contra ethnicos^c pugnatur.

Nam cum per biennium circa obsidionem⁴ exercitus christianus et plurimi principes cum machinis et omni armorum^d apparatu, quibus urbs scindi et expugnari posset, multum insudassent et parum profecissent, tandem Phylippus rex Franciae et Richardus rex Angliae cum Phylippo comite Flandriae advenientes, forti obsidione civitatem vallaverunt, plurimas manganas^e in circuitu statuantes. Muros etiam subfodere cupientes, machinas et alia instrumenta iuxta fossatum et muros fieri iusserunt, sagittarios et fundibularios in eis statuantes, ut gentiles a menibus arcerent et fossores capita sua tuta a iaculis eorum haberent. Rex etiam Richardus, ut quosque ad fodiendum robustiores redderet, spondet, ut, quicumque lapidem de presidio civitatis deferret suae presentiae, solidum denariorum pro munere ab eo acciperet. Certatim multi periculo se ingesserunt^f, et cavatione permaxima facta, [postes^{*} et trabes sub fundamenta^g

*) Haec desunt B, qui pergit: igne supposito murus in c.

a) inde C1. b) Hinehan A 2; Heinehau B 1. = c) ethnicos B 1. C1. d) armatura corr. armatorum B 1, et ita B 2. C1. 2. e) manganas C1, corr. m. rec. machinas C 2, et ita B 1. 2. f) iniecerunt C1. g) fundamento C1.

1) i. e. relicta; cf. a. 1193.

2) a. 1192, Mart.

3) Balduino V.

4) Acconis.

tinetur et incolitur. Captus est in ea Carcus, homo mirae antiquitatis, ita ut et tempore victoriosi ducis Godefridi extitisse diceretur. Hic erat consiliarius Saladini multumque acceptus in eius curia, quoniam productior etas multarum rerum et artium experientiam ei intriverat.

Recensio I. et II.

[2.^a] Anno incarnationis dominicae 1192.^b

Imperator* natale^c Domini in Suevia apud Hagenowe^d
Jan. 13. celebrat. In octava epiphaniae curiam Wormatiae habuit,

Recensio II. codd. B. C.

murorum statuunt; sarmenta, stipulas et arida ligna et omnia fomenta ignis conferunt. Post hec ignis inmissus magno spiramine suscitatur, qui^e postes, trabes et omnia ligna subposita in cinerem redegit]. Murus etiam in conspectu totius populi corruens, fragorem maximum reddidit. Turci vero, defensores civitatis, ad ruinam muri perterriti et longa obsidione fatigati, considerantes se non posse evadere nec civitatem diucius tueri, de vita et membrorum salute precantur, sibi parci ab exercitu christiano deprecantur, claves urbis reddere in manus principum pollicentur. Igitur consilio inter reges et principes habito, tali conditione consentiunt: ut incolumes ex civitate [exeant^f], in deditionem christianorum veniant, nuncios ad Saladinum mittant, ut crucem sanctam, quam abstulerat, et^g civitatem Iherusalem christianis^h restituat. Quod cumⁱ factum fuisset, et Saladinus pro redemptione suorum neque crucem reddere neque civitatem restituere vellet, 8 milia Turcorum ante muros civitatis a christianis decollantur, duo vero milia, qui pro salute sua regibus pecuniam maximam promittebant, vinculis mancipantur. Capti sunt etiam^k ibidem duo admiraldi^l, Mustoch^{m.1} et Carcusⁿ, homo mire antiquitatis, ita ut et^o tempore victoriosi ducis Godefridi extitisse et 250^p annorum esse diceretur. Hic erat consiliarius Saladini^q multumque acceptus in eius curia, quoniam productior aetas multarum rerum et arcium experientiam ei intriverat. Ibi etiam regibus et principibus ingressis civitatem, et christianis eam mundantibus^r, Richardus rex suspectam semper habens virtutem Alamannorum, signum ducis Austriae Lupoldi in culmine cuiusdam turris erectum in terram precipitari precepit. Quod ille indigne ferens, sed tamen dissimulans, urbem^s cum suis egressus, tentoria ante menia civitatis posuit.

*) Heinricus imp. C 2.

a) Annus secundus rubrica C 1. 2. b) M.CCH. C 1. c) añ natale C 2. d) Hagenowe A 2; Hagenove B 1. = e) que C 1. 2. f) deest B. g) deest C 2. h) r. chr. B 1. i) dum C 1. 2. k) et C 2. l) admirandi B 1. m) Mustoht C 1. n) Caretis corr. Carcus B 1; Caretis B 2. o) deest B 1. p) ducentorum LX^a B 1. q) Saladini B 1. r) inundantibus C 1. s) urbe C 1. 2.

1) Seifeddin Ali Meschtāb et Bohaeddin Karakusch; Wilken IV, p. 357.

Recensio I. et II.

ubi electo Coloniensi iura episcopatus sui duosque ducatus^{a.1} concessit, Wirceburgensibus^b episcopum prefecit. Alberto Leodiense electo ibidem ex sententia episcoporum et principum amoto, eo quod non canonice intrasset, Lotharium Bunnensem prepositum substituit, quem ad audientiam apostolici Albertus statim vocavit. Episcopus Wormatiensis² obiit; cui Heinricus, prothonotarius imperatoris, successit. Ignis mirae magnitudinis versus Saxoniam et occiduas partes palam in celo visus est.

In octava pentecostes Bruno in archiepiscopum Coloniae^c *Mai 31.* consecratur a Iohanne Trevirensi archiepiscopo et episcopo Virdunense³. Cui consecrationi episcopus Traiectensis⁴ et Monasteriensis⁵ cum adessent, interesse nolebant, eo quod sui iuris esse affirmabant, quod ipsi eum iure suffraganeorum ordinare deberent. Predictus Albertus Romam veniens, litteras a papa accepit ad Coloniensem archiepiscopum, quatinus eum in episcopum consecraret, vel, si ipse hoc exsequi non posset vel timeret, Remensis archiepiscopus^d hoc eius consensu impleveret. Quod et factum est. Nam Coloniense episcopo infirmitate detento, Remensis eum consecravit secumque detinuit^e. Imperator ob huiusmodi similitates Renum claudi iussit Coloniensibus a festo sancti Lamberti^f usque ad festum sancti Nicolai^g. *Sept. 17.* *Dec. 6.* Transiens etiam in inferiores partes, venit Leodium, ibique bona quorundam, qui cum Alberto contra Lotharium senserant, publicari iussit.

Bellum grave in Westfalia inter comites terrae illius. Estas ferventissima in Augusto mense subito tepore^h refriguit; unde febres acutae et quartanae passim in hominibus dominantur. Marchio Cunradus, qui in brachio virtutis suae terram promissionis iam diu solus defenderat, consilio Richardi regis Angliae dolo interficitur. Albertus quoque Leodiensis episcopus apud Remis obtruncatur; quod voluntate imperatoris actumⁱ esse ferebatur^e.

[3.^k] Anno incarnationis dominicae 1193.

Imperator natale Domini in Suevia apud Egram¹ agit. Richardus rex Angliae rediens de transmarinis, ob mortem

Recensio II. codd. B. C.

3. Anno dominicae incarnationis 1193.

Imperator — — sepultus est. ut *Recensio I.*

a) ducatusque A 2. b) Virceb. A 2. C 1; Wirzib. B 1. c) Coloniē C 2. d) episcopus corr. archiepiscopus B 1. e) deest A 2. f) Lamberti B. C. g) Nykolai B 1; Nycholai C 1. 2. h) ref. tempore A 2. i) esse actum B 1. k) Annus tertius rubrica C 1. 2. 1) Agram corr. ut videtur Egram C 2.

1) Cf. Ficker, 'Engelbert' p. 225 sqq. 2) Conradus. 3) Albertus. 4) Hermannus. 5) Wilhelmus. 6) V. Vitam Alberti, SS. XXV, p. 162 sqq.

Recensio I. cod. A2.

Cunradi marchionis et multa apud Acram^a non bene^b gesta captus est^c a duce Austrasiae Lupoldo et imperatoris custodiae traditur. Ignis in caelo etiam hoc anno visus est magnus et mirabilis cum stellis intermicantibus. Constantia imperatrix de partibus Apuliae rediens, per Ottonem illustrissimum^d Romanorum prefectum imperatori reducitur.

Domnus papa Lotharium^e Leodiensem electum omnibus suis tam in spiritalibus quam in carnalibus privari iubet pro obiectu mortis domni^f Alberti. Imperator ergo Symonem, filium Heinrici de Limburch^g, episcopum Leodiensibus prefecit, concilians sibi per hoc favorem omnium comitum et nobilium Lotharingiae, qui predictam ob mortem Alberti omnes pene ab eius gratia defecerant.

Adolfus, maior in Colonia prepositus, in archiepiscopum eligitur, resignante curam eius Brunone^h ob defectum aetatis et virium; idemque in monasterio quod Berge diciturⁱ in habitu monachico obiit ibique sepultusⁱ est^{2,*}.

Recensio I. et II.

[4.^k] Anno incarnationis dominicae 1194.¹

Imperator secundam expeditionem facit in Apuliam. Richardus rex Angliae, datis 170 milibus marcarum, captivitate solvitur et repatriat. [In^m Maio vinee floruisse vise sunt]. Domnus papa promotionem Symonis Leodiensis electi improbens, Albertum, eiusdem ecclesiae archidiaconumⁿ, ordinari precipit in episcopum. Episcopus Traiectensium terram Fresonum invadens, cum multo suorum dampno rediit. Episcopus Mogontiensis³ cum lantgravio⁴ eventu vario confligit. Lupoldus dux Austrasiae obiit^o. Lotharius Leodiensis electus obiit.

[5.^p] Anno dominicae incarnationis 1195.

Heinricus imperator, vir^q experte felicitatis, tam inopinata quam exspectabili victoria potitus, totam Apuliam, Siciliam

*) iuxta fratrem suum Fridericum secundum⁵ add. A3.

Recensio II. codd. B. C.

1194.
Mart. 26. 27.

Ordinatus est autem idem Adolfus^r sabbato Scientes in presbiterum, et sequenti die Iudica-me in archiepiscopum consecratus ab Herimanno Monasteriensi episcopo, presentibus Cunrado^s Moguntino archiepiscopo et Mundensi episcopo⁶.

a) Acaram C2. b) benigne C2. c) deest B. C. d) illustrissimorum corr. illustrissimum B1; illustrissimi C1. e) Lotarium C1; Lotharum C2. f) deest C2. g) Limburg C2. h) B. quarto A3. i) defunctus B1. 2. k) Annus 4. rubrica C1. 2. l) 1194—1197. annorum numeri e corr. B1. m) haec desunt B1. n) archi. C1; corr. archidiaconum B1; deest A2; e. a. o. in loco raso C2. o) est A2. p) Annus 5. rubrica C1. q) deest A2. = r) Odolfus C2. s) Conrado C2.

1) Altenberg. 2) a. 1194; v. Ficker, 'Engelbert' p. 210. 3) Conradus. 4) Hermann. 5) qui obiit a. 1158. 6) Thietmaro.

Recensio I. et II.

et Calabriam sibi subiugavit; filiam quoque regis Grecia¹, quae Tancredo² nubere debuerat, fratri suo Philippo uxorem dedit cum parte quadam Apuliae. Marroch^{a.3} rex Affricae 25 summarios auro et lapide precioso multisque donis oneratos imperatori mittit.

Imperator, ut vir Deo plenus recolens miseras et captivitatē christianorum in terra promissionis, ad liberationem eius animum intendit, scribens ab Apulia^b omnibus in Theutonica^c terra constitutis in hunc modum:

H[einricus] Dei gratia Romanus^d imperator, rex Siciliae^e et semper augustus, dilectis ac fidelibus suis archiepiscopis, abbatibus et ecclesiarum prelatis gratiam suam et omne bonum. Universitati vestrae duximus significandum, quod, per gratiam Dei regno Siciliae nobis subiugato et in bonum statum redacto, ad honorem eius qui brachia sua extendit in crucem pro nobis immolatus, recolentes miseriam et angustias, quae terra promissionis peccatis^f exigentibus feritate paganorum intolerabiliter oppressa sustinet, in sollempni curia apud Barum in festo resurrectionis Apr. 2. Domini celebrata pro redemptione eiusdem terrae mille quingentos milites et totidem sargantos^g in expensis nostris a Marcio usque ad annum transmittere decrevimus, et hoc manifeste spopondimus, unicuique militi 30 uncias auri et tantum annonae quae ei cum^h duobus servientibus ad victum unius anni potest sufficere et sarganto 10 uncias auri et tantum annonae quae ei ad annum sufficiet daturi. Pecuniam vero ubicumque naves ascendent eis dabimus, annonam autem traduci faciemus et ex illa parte maris ubi naves applicuerint eis presentabimus. Milites itaque et sarganti iurabunt obedire illi, quem magistrum eis ac ducem constituemus, et per annum stare in servitio Dei. Et si aliquem eorum ex hocⁱ mundo migrare contigerit, quicquid de pecunia vel annona ei data reliquerit, nulli assignare poterit, sed pro consilio magistrorum ac ducum exercitus alii, qui vicem eius compleat et pro ipso serviat, assignabitur. Mandamus igitur universitati vestrae rogantes, ut hanc voluntatem nostram militibus et bonis hominibus in dyocesi vestra constitutis insinuare curetis, ut, si qui eorum ad propulsandas iniurias Christo et christianitati illatas instinctu divino ire voluerint, infra terminum predictum ad iter se preparent. Datum apud Tranum 2. Idus Aprilis. Apr. 12.

a) Marcoht C1. b) Epulia C1. c) Teuthon. A 2. d) Rom. A 2; Romanorum B 2. Fr.
e) Sicilie C2. f) p̄ ceteris ex. B. C. g) sargantes C1. h) cum — annonae
quae ei desunt B. C. i) deest C2.

1) Irenen. 2) Tancredi filio. 3) Fortasse rex Maroccanus intelligendus est. PL.

Recensio I. cod. A 2.

Cristahe rex Grece a fratre suo captus, cum iussu eius emascularetur, in patientia doloris vitam finivit¹; filius quoque eius, cum cecari^a deberet, obiit.

Imperator de Apulia revertitur cum gloria et divitiis incomparabilibus. Cunradus palatinus comes de Reno obiit; cuius dignitates et beneficia Heinrico, filio Heinrici quondam ducis Saxoniae, cesserunt; is enim filiam eius^b unicam duxerat.

Facta est hoc anno irruptio paganorum valida et bellum ingens contra christianos in finibus Hispaniae et Galatiae, ita ut rex Hispaniae² metu periculi, conditione cum eis facta, in regnum regis Franciae demigraret, pacta pace cum ethnicis usque in pentecosten sequentis anni.

Bellum antiquum recrudescit inter Philippum regem Franciae et Richardum Angliae. Rex autem Franciae prevalet.

Domnus papa cardinales duos^c a latere suo mittit in Galiam et quaquaversum, convenire et adhortari^d omnem virum^e bonum et strenuum ad subeundam peregrinationem pro honore Crucifixi et crucis eius. Innumera ergo multitudo hominum crucem sibi assumit^f in nomine Domini.

[6. §] Anno dominicae incarnationis 1196.

Penuria frumenti et annonae magna facta est, quae et in sequentem annum usque duravit. Eratque fames valida et pene omnium victualium penuria inaudita. Episcopus Traiectensis obiit. In Saxonia mulier quaedam⁴ infantes infra 3 menses genuisse dicta est. Imperator in Apuliam denuo proficiscitur, premissis sargantis innumeris, quos duxit Marquardus, dapifer eius, cui et marchiam Anconiae^h et alia quaedam beneficia contulerat. Estas frigida et humida. Bellum inter christianos et ethnicos in terra Sancti Iacobi.

Recensio II. codd. B. C.

Tirsachⁱ rex Greciae a fratre suo cecatur et cum parvulo filio Alexio de regno eicitur.

Imperator — — in nomine Domini. *ut Recensio I.*

6. Anno dominicae incarnationis 1196.

Imperator — — humida. Penuria — — inaudita. In Saxonia — — dicta est. Bellum — — Iacobi factum est. Episcopus Balduinus^k Traiectensis obiit. *ut Recensio I.*

a) cerari A 2. b) deest C 1 c) suos corr. duos B 1. d) hortari B 1. C 2.
e) b. v. et st. C 2. f) assumunt corr. assumit B 1. g) A(n)nus sextus rubrica C 2.
h) Arconie C 1. = i) Tyrsach C 1. k) Baldewinus B 1.

1) *Minime*; cf. a. 1199. 2) *Alfonsus*.

Recensio I. cod. A2.

Imperator ab omnibus imperii principibus summa precum instantia optinet, ut filium suum Fridericum nomine vix triennem in regem eligant, omnesque puerulo fidem et sacramenta prestant preter Adulfum Coloniensem archiepiscopum, qui tunc quidem in hoc minime consensit, sed postmodum apud Bopardiam^a consensit, iuramentum ibi prestans coram Philippo duce Sueviae, fratre imperatoris.

[7.^b] Anno dominicae incarnationis 1197.

Imperator in Apulia moratur, et de eo ac imperatrice Constantia rumor varia seminat, scilicet quod ipse in variis eventibus preventus, etiam in vitae periculo sepe constitutus sit, quod imperatricis voluntate semper fieri vulgabatur. Penuria annonae et frumenti magna et fames valida, ita quod maldrum siliginis in partibus Reni ad 15 solidos vendebatur. Plaga miserabilis grassatur. Nam lupi in partibus circa Mosellam plures homines devoraverunt^c.

Recensio I. codd. A. C.

Eodem tempore quibusdam iuxta Mosellam ambulanti-
bus apparuit fantasma mirae magnitudinis in humana forma equo nigro insidens. Quibus perterritis, ad eos accedens, ne terrentur, hortatur. Theodericum Bernensem se nominat et in brevi per totum imperium causam^d adventus sui debere innotesci. Cumque plura cum eis conferret, equo quo sedebat Mosellam transivit, quosdam nobiles illic habitantes per eos invitans ad quendam locum, dicens se in ascensione Domini illuc venturum et quae ventura erant eisdem pronuntiaturum.

Recensio II. codd. B. C.

Imperator — — fratre imperatoris. ut *Recensio I.*

Felices^e memoriae Henricus abbas obiit; cui^f Waldeverus^g successit, abbas Sancti Pauli in Traiecto, [antea^h] monachus ecclesie nostrae.

7. Anno dominicae incarnationis 1197.

Imperator in Apulia moratur. Ibi quosdam principes, qui in necem eius conspirasse dicebantur, diversis penis occidit. Rumori etiam de eo ac — — devoraverunt. ut *Recensio I.*

Recensio II. codd. B.

Eodem etiam anno quibusdam iuxta Mosellam ambulanti-
bus apparuit fantasma mirae magnitudinis in humana forma equo nigro insidens. Quibus timore percussis, id quod videbatur ad eosdem audacter accedens, ne pertimescant, hortatur. Teodericum quondam regem Verone se nominat et diversas calamitates et misérias superventuras universo Romano imperio denunciat. Hec et alia plura cum eisdem contulit, et ab eis recedens, equo quo sedebat Mosellam transivit et ab oculis eorum evanuit.

a) Bobardiam B1. b) deest C2. c) devoraverunt — emergens homines des. A2.
d) causa post corr. causam C2. = e) haec desunt C2, linea una erasa. f) deest C1.
g) Waldenerus C1. h) post suppl. B1, deest C1. i) rum corr. rumor B1.

Recensio I. et II.

Rumor^a falsus subito de obitu imperatoris emergens homines pravos et pestilentes ad predam et direptionem quaquaversum instigavit, qui tamquam lupi rapaces in destituta ovilia^b sevientes, his quos opprimere poterant nichil reliqui fecerunt, donec, cognito quod adhuc viveret imperator, a seviendi licentia repressi sunt. Verumtamen quod rumor vulgaverat in brevi postea verum factum est. Nam imperator non longo post tempore mortuus nunciatur. Obiit autem in festo sancti Michaelis 2. Kal. Octobris¹ et honorifice cum multis insignibus apud Neapolim² sepultus est. Ibi adnullata est profectio, quam ipse ad liberationem terrae repromissionis dudum disposuerat; sed et omnis Apulia [et^c] Calabria, Sicilia ab^d suorum dominatione se excutens, tamen uxori eius et filio se subiecit et eis fidem fecit. In Theutonica vero terra werre multe et dissensiones eatenus inauditae oriuntur super imperio.

[Secunda^e expeditio a quibusdam principibus imperii].

Episcopus Mogontinus et dux Lotharingiae³ et lantgravius⁴ [et^f palatinus comes] et alii multi principes cum quibusdam signatis mare transeuntes, solo suo adventu et nomine paganos terruerunt. Aggressi etiam pugnam contra inimicos Dei in nomine Domini bene prosperati sunt, sicut cognitum est ex litteris, quas predictus dux misit Coloniensi archiepiscopo in hunc modum:

Quoniam de honoris nostri promotione ac totius christianitatis prosperitate plurimum vos scimus letari, discretionis vestrae prudentiae significamus, quod, cum a principibus Romani imperii et baronibus terrae Iherosolimitanae et communi populo in magistrum totius exercitus fuisset electus, cum consilio principum et totius exercitus iter versus
 Oct. 23. *Beritum arripuimus. Et^g cum in nocte beati Severini inter Tyrum et Sydonem ordinati^h decentissime incederemus, Saphadinus et omnes ammirati Babyloniae atque Damasci cum magna multitudine Sarracenorum a latere montis se nobis ostendentes et a tergo usque ad mare exercitum nostrum circumdantes, in acies nostras graves et continuos fecerunt insultus, omnesque vires suas, ordinatis omnibus quos habere potuit, exercuit contra nos gens iniqua. Pro-*

a) Igitur r. B 1. b) deferentes add. sed del. C 1. c) deest A 2. d) a. B 1; ad C 1. e) rubra in marg. B 1; des. A 2. C 1. 2. f) desunt A 2. g) Que C 2. h) ordinatis A 2. B 1. 2. C 1; ordinatus C 2.

1) Ita etiam alii multi; sed die 28. Sept. obiit; v. Toeche p. 471 n. 2) Immo Panormi. 3) Lotharingiae inferioris Heinricus. 4) Hermannus.

Recensio I. et II.

positum siquidem eorum fuit, omnes vires suas contra nos effundere omnesque^a vires nostras attemptare. Sed protector in se sperantium Deus, qui liberat pauperem a potente, non sine multa impiorum dampnificatione pauperes suos eripuit de manibus impiorum. Dominum quippe Sydonis et alios quam plures Sarracenos ibidem mortuos reliquerunt, et postmodum nusquam nobis occurrere ausi fuerunt. Sicque eodem die super flumen Sydonis cum gaudio tentoria fiximus. Cum autem naves nostrae exercitus prederent, et Sarraceni existentes in castro Beriti naves venientes viderent, metu perterriti, castrum Beriti munitissimum reliquerunt, et altera die exercitum subsequentes, castrum ibidem, quod erat munitissimum, absque omni difficultate cepimus, et tot arma alabastrariorum et sagittariorum in illo castro invenimus, quod vix 20 plaustra ferre possent, et tot victualia, quod quingentis hominibus ad 7 annos^b sufficerent. Cum autem ibi 15 diebus moram faceremus, alii Sarraceni adventum nostrum metuentes, castrum quod^c dicitur Gibel¹ et aliud castrum firmissimum quod Lyeche dicitur² reliquerunt. Hoc audito, et cognito, quod omnia castra marina^d usque in Antiochiam essent sub potestate christianorum, versus Sydones revertentes, terram circumquaque, quam tenuerunt Sarraceni, vastavimus: et sic per auxilium superni Regis, fugatis Sarracenis, qui nusquam comparere audent, sanctam civitatem Iherusalem in brevi capiendam esse speramus. Sarraceni enim exercitum nostrum unanimem esse scientes et fortem, nusquam audent apparere. Inde est, quod vestram obnix exoramus reverentiam, quatenus pro nostra ac totius christianitatis prosperitate per totum archiepiscopatum vestrum memoriam nostri haberi faciatis, et ut signatos in vestro archiepiscopatu ad persolvendum vota sua et succurrendum christianitati^e compellatis. Si qui etiam in terra promissionis manere voluerint, redditus eis sufficientes in eadem terra assignari faciemus. Valet.

Recensio I. codd. A. C.

Anno dominicae incarnationis 1198.

Celestinus³ papa obiit; cui Lotharius, qui et Innocentius, successit. Cunrado preposito de^f Deventre et Theoderico,

Recensio II. cod. B1.

Celestinus — — de Nurberg (in fine anni 1197).

a) deest B1. b) vel 7 annis ad septem annos B1. 2. C1. 2 (vel 7 annis in archetypo superscr. erat). c) quod d. Gyhel e. a. castrum in marg. add. C1. d) maxima C1. e) christianitatis A 2. 3, post corr. christianitati B1. f) deest B1. C1; pr. Daventrie C2.

1) Gabala. 2) Labakieh. 3) B, qui annum mense Martio incipit haec in fine a. 1197. posuit; vide praefationem.

Recensio I. codd. A. C.

fratre comitis de Hollant, electis Traiectensis ecclesiae, mortuis¹, succedit Theodericus^a de Nurberg^b.

Recensio I. codd. A.

Werra magna et dissensio nimis timenda^c oritur inter principes Theutonicos de imperio. [Nam Coloniensis et Trevirensis archiepiscopi electionem regis sui iuris esse firmantes,] habito consilio cum quibusdam sed paucis principibus, curiam aliis primoribus in Colonia habendam prefigunt Mart. 1. in dominica Oculi mei, evocantes eodem et ducem Cerugie, quem etiam ipsi deliberaverant regem creare. Ad hanc autem curiam cum principes nulli occurrere vellent, scripserunt predictis archiepiscopis et eorum sequacibus principes Austrie et aliarum superiorum partium, ut ipsi ad curiam in Erspfort occurrerent electuri cum eis ydoneum et dignum Deo imperatorem et advocatum ecclesiarum. [Dum ergo iam

Recensio II. codd. B. C.

Primus annus discordiae in regno inter duos reges^d.

8. Anno dominicae incarnationis 1198.

Werra^e magna et dissensio nimis timenda oritur inter principes Theutonicos de imperio. Nam Coloniensis et Trevirensis archiepiscopi electionem regis sui iuris esse firmantes, habito consilio apud Andernacum² cum^f Bernhardo^g duce Saxoniae et aliis episcopis et comitibus et nobilibus plurimis, curiam^h omnibus principibus in Colonia habendam prefigunt in dominica Oculi mei, evocantes eodem et ducem Zaringon Bertolfum, quem etiamⁱ ipsi deliberaverant regem creare. Ad quam curiam cum pauci occurrerent, et ideo tale negotium ad effectum non possent perducere, nunciatur eis, orientales marchiones cum duce Saxoniae Bernhardo et^k Magaburgense archiepiscopo et aliarum superiorum^l partium principibus ad electionem novi regis Erspfort convenisse. Qui mox Herimannum^m Monasteriensem episcopum et alios honoratos viros ad eosdemⁿ qui convenerant principes miserunt, rogantes, ne absentibus eis aliquam electionem celebrarent, sed ad aliquem denominatum locum ipsis occurrerent, electuri cum eis ydoneum et dignum Deo imperatorem et advocatum aecclesiarum.

a) Teod. B1. C2. b) Nurinberg C2. c) periculosa A3. d) Ottonem comitem Pictavie et Philippum ducem Suevie add. C2. e) Codd. C ut A praemittunt: Celestinus — Nurberg. f) deest C1; m. s. XV. suppl. C2; Bernhardum ducem corr. cum Bernhardo duce B1. g) Bernardo C2; Bernarno C1, infra Bernardo. h) coram corr. curiam B1. i) ipsi etiam B1. k) deest C2. l) superiorum B1. 2. C1. 2. m) Heirmannum C2. n) ad eosdem et principes in loco raso B1; viros qui conv. ad p. m. C1; ad viros principes qui convenerant ad eosdem qui miserunt C2.

1) a. 1197; sed Theodericus a. 1198. electus; v. Ann. Egmond. SS. XVI, p. 471. 473. 2) Quod a. 1197. fine factum esse, opinatur Winkelmann, 'Philipp und Otto IV', Vol. I, p. 57.

Recensio I. codd. A.

dicti pontifices ad eandem curiam iter facerent, cognoverunt illos iam in Philippum ducem Suevie, imperatoris fratrem, concordasse et eum in regem elegisse. Unde moti redierunt et Bertolfo duci Cerugie fidem fecerunt, quod ipse repatrians exercitum secum duceret et statuto sibi die Anternacum rediret, eum ibi remota omni dubitatione regem crearent. Hoc et ipse promisit et iuravit et insuper obsides dedit.

Designato igitur die cum apud Anternacum ab episcopis et omni multitudine cum apparatu et desiderio maximo expectaretur, ecce rumor pessimus et eius ignaviae dignus intonuit, ipsum scilicet cum duce Sueviae concordasse^a et, ut ipse regno et electioni renunciaret, 11 milia marcarum et ducatum ab eo accepisse¹. Hic ergo rumor et inhonestus eventus primores inferiorum partium graviter afflixit, eo quod indignum sibi et intolerabile videretur, si contra suam voluntatem Suevus^{b,*} regnasset. Constat tamen, quod ipse nuncios^c suos ad archiepiscopum Coloniensem cum precibus transmisit, multa offerens, sed plura promittens, si ad suam electionem animum vellet inclinare. Sed episcopus hoc sibi tutum non credens vel honestum, haec facere penitus recusavit; habitoque consilio^d, Ottonem [Pium^e] comitem Pictaviae, filium Heinrici quondam ducis Saxoniae, in regem eligit^f.

Recensio II. codd. B. C.

Dum ergo iam dicti nuntii ad eandem curiam venissent, cognoverunt illos in Phylippum ducem Sueviae, imperatoris fratrem, concordasse et eum in regem elegisse. Unde moti redierunt et predictis episcopis que facta fuerant retulerunt. Qui vehementer indignati, eo quod numquam aliquis rex in Saxonica terra electus ab hiis principibus fuisset, mox duci Bertolfo^g de Zaringon^h fidem fecerunt, quod ipse repatrians exercitum secum duceret et statuto sibi die Andernacum rediret, eum ibi remota omni dubitatione regem crearent. Hoc et ipse promisit et iuravit et insuper obsides dedit.

Designato igitur — in regem eligit. ut *Recensio I.*

*) Phylippus dux B1.

a) m. s. XV. corr. concordasse C2. b) Suevius C1. 2. c) deest B1. d) consilio post suppl. B1; h. ergo c. A3. e) ita C2; post erasum in B1; deest A. C1. f) columna prior paginae insequentis imaginem Ottonis IV. exhibet, cui superscriptum: OTTO REX C2. g) Bertholpho C1. h) Zarigon B1. C1; Zarigo C2.

1) Rumor concessionem Philippi ampliavit; Winkelmann I, p. 72 n. 3.

Recensio I. et II.

Episcopus^a Argentinae¹ et comes de Dasburg^{b.2} Suevo omnia sua devastant eique in tota Suevia cuncta diripiunt usque ad urbem imperialem quae^c Hagenowe^d dicitur. Causa discordiae inter eos fuit, quod Otto, frater ducis³ predicti, episcopi fratrem captum suspendio necaverat. Idem ergo episcopus et sui, cum diutina dissensione Suevo restitissent, data tandem civitate, sub conditione satisfecerunt⁴. Predictus itaque dux [Suevie^e Philippus] causam suam agens, et ut necessitatis^f proprium est, ab omnibus auxilium petens, omnes pene principes muneribus sibi conciliat, urbes regias suscipit, fidem^g sibi fieri ab omnibus iubet, nomen regum sibi ascribit, et apud civitatem Wangionum in albis paschali⁵bus coronatus progreditur; [in^h] inferioribus veroⁱ partibus nobiles Lotharingiae ad favorem suum sollicitat, ex quibus Walravius^k, Heinrici ducis de Limburch^l filius, ad eum declinat, castrumque regum quod^m Berinstein^{n.6} dicitur ab ipso suscipit. Ducem quoque Boemie^{o.7} sibi allicit eique, ut favorem eius et opem propensius habeat, nomen regum indulget; quem et in presentia sua consecratum Bobardiae coronari consentit^s.

Circa idem tempus^p stella Coloniae visa est circa horam nonam, summentibus inde omnibus letum auspicium de rege suo, qui tercio die post visam stellam ibidem electus est. Cum autem Aquisgrani ad regiam sedem consecrandus properaret, invenit eam sibi oppositam et militibus Suevi^{*} septam cum predicto Walravio^q. Expugnare igitur eam aggressus, multis expensis et gravi labore consumpto, tandem eam in deditionem accepit^r, et ingressus, ab^s Adolfo Coloniensi archiepiscopo consecratus intronizatur. Sepe dictus etiam Walravius^t in gratiam eius venit, et castrum Berinsteinⁿ, quod a duce Philippo acceperat, ab eo quoque suscipit in signum reconciliationis. Sed episcopus hoc non^u tutum terrae aestimans, idem castrum expugnatum destruxit; unde et Walravius^t a rege Ottone deficiens, ad Suevum^{**} iterato se contulit, et in omnibus malis quae Germania postmodum

*) Philippi ducis B1.

**) Phylippum ducem B1.

a) Episcopus — satisfecerunt desunt A3, ubi etiam in sequentibus nonnisi fragmenta leguntur. b) Dasburgh C1, m. s. XV, corr. Haspurgh C2. c) que et H. C2. d) Hagenow A2; Haginove B1. e) des. B. C. f) necessitas eum compulit B. g) sibi fidem C2. h) deest A. B. C. i) deest C2. k) Walravis A2; Walramus B1. Walranus C1. l) Limburg B1. m) deest C2. n) Bernstein A2; Berinsten C2. o) Bohemie C2. p) A3 pergit: cum de electione regis Colonie in palatio tractaretur, circa nonam visa est stella etc. ex Caesar. Heisterb. Mir. X, c. 25. q) Walramo A2; Walrawo B1. r) in deditionem sumpto tandem eam accepit, sed verba sumpto t. eam m. s. XV. deleta C2. s) deest A2. t) Walravis C2; Walranus C1. u) deest B1.

1) Conradus. 2) Dachsburg; Albertus. 3) Philippi. 4) a. 1199; ib. p. 145.

5) cf. Böhmer, Reg. p. 4, qui septimanam post pascha interpretatus est.

6) Bernstein, arx ante portas Aquisgrani sita.

7) Otakarum I.

8) Hoc Maguntiae factum esse, alii tradunt; Böhmer p. 5.

Recensio I. et II.

passa est, ipse dux et auctor fuit¹. Nam circa initium Octobris Philippus rex, collecto copiosissimo exercitu, cum rege Boemiae et aliis suis auxiliariis ripas Mosellae obsedit, volens transire in partes inferiores et vastare episcopatum Coloniensem. Sed Otto rex et episcopus Coloniensis, contractis ex adverso partibus, in alia ripa castra metati sunt. Burgenses quoque Coloniae cum apparatu et ornatu multo navium illo advenerant; stabatque anceps prelium, nec superioribus ad inferiores, nec inferioribus ad superiores transire audentibus. Tandem Philippus rex et sui concepta audacia transitum facere conati sunt, quibus Lotharingi in alveo fluminis^a obstiterunt. Ibi ab utraque parte in ancipiti pugnatum, donec nocte prelium dirimente^b Lotharingi sequenti mane ad castra sua redierunt, tutum sibi non arbitantes cum infinita illorum multitudine in sua paucitate congregari. Quo viso, illi statim flumen transierunt, et Lotharingis apud Anternacum^c collectis et cum eis congregari volentibus, copiam martis non fecerunt, sed quaquaversum omnia vastantes, incendia permiscebant. Exustum est eodem tempore Regimagium et Bonna cum multis circa iacentibus villis; nec erat qui furentibus et vastantibus occurreret aut resisteret, omnibus ad loca munitiora^d se conferentibus, ita quod illi iuxta Coloniam pene ad duo miliaria accesserant. Multa nefanda et misera relatu impurissima illa barbaries patravit, quorum unum ponam, ex quo plura conici possunt. Sanctimoniam quandam omnibus indumentis spoliata oleo^e perungentes, in plumis lectualibus volutabant, sicque monstruose hirsutam caballo inposuerunt, versa eius facie ad caudam caballi. Cumque ridiculosum hoc, immo miserabile, spectaculum per aliquot dies circumduxissent, regi Philippo tandem res innotuit, qui zelo Dei tactus omnes sceleris huius reos aquae bullienti tradi iussit. Cum^f ergo satis in episcopatu Coloniensi desevisset, iubente Deo, qui ponit terminum tenebris et in se facit confringi^g fluctus maris, inopinate nulloque fugante se ad sua retulerunt, in itinere exurentes Anternacum.*

cf. Job. 38, 10. 11.

Interea Otto^h etiam rex post discessum alterius in inferioribus partibus omniaⁱ sibi pro posse subiugans, episcopos, comites et nobiles Lotharingiae sibi conciliat^k et sacramenta

*) C2 add. (in margine 1186. rubr.): Eodem anno terram que dicitur Gelren a comite Arnolde de Hemesberg et Adolfo Coloniensi episcopo exurunt (m. s. XV. corr. exusta est).

a) fluvium A2; fluminē B1; fluminum C1. b) nocte intercidente bellum e corr. C2. c) Andern. B. C semper. d) munitima B1. C1; m. s. XV. corr. munitiora C2. e) melle B1. C. f) Dum C1. g) constringi A2. h) deest C2. i) omnia s. p. posse des. C2. k) conciliabat B. C.

1) Cf. Caesarium Heisterb. V, 37.

Recensio I. et II.

ac fidelitatem ab eis exigit et accipit; quae tamen infirma erant et infidelia. Nam plures ex eis in exiguo ponentes mendacium aut^a periurium, contra conscientiam suam venire non timebant, ore quidem sacramenta prestantes et fidem iurantes regi Ottoni, cum cor eorum longe^b ab eo remotum cum Philippo rege magis rectum videretur quam secum. Venit etiam predictus rex Otto versus Saxoniam tendens Goslariam; eam et^c adiacentes civitates expugnare adgressus, superveniente Philippo rege, a proposito^d cessare coactus est.

Heinricus palatinus comes Rheni, frater Ottonis regis, et lantgravius ac dux Lovaniae* de Iherosolimis revertuntur, infecto omni negotio apud ethnicos.

Recensio I. cod. A2.

Moguntinus quoque archiepiscopus inde rediens, in Italia moram facit.

Richardus rex Angliae obiit¹; cui frater suus Iohannes succedit.

Episcopus Remensis² obiit. In Gallia Fulco mirabilium operator valde clarus habetur^e. Penuria annonae magna.

[2.] Anno dominicae incarnationis 1199.

Regum quisque suis in partibus natale Domini celebrat. Constantia imperatrix in Apulia moritur³, relicto par-

*) Brabantiae B 1.

Recensio II. codd. B. C.

Moguntinus quoque archiepiscopus inde rediens, in Italia moram facit, audiens discordiam^f, que in regno orta fuerat inter Philippum et Ottonem.

Richardus rex Angliae dum quoddam castrum, Limogiae scilicet, obsideret, et circuiens quereretur ubi assultus opportunus faceret, telo letaliter percutitur; quod non sine iudicio Dei factum hoc modo probatur. Siquidem episcopus quidam dum sine causa offensam eius incurrisset, in tantum eum persecutus est, ut a propria sede eum exturbaret, precipiens ei, ne deinceps eius se oculis offerret. Ille Romam progressus ad apostolicum se contulit. Qui dum quadam die astaret altari, ipso momento quo Richardus obiit telo videt ipsum telum secus altaris crepidinem lapsum, cui karta fuerat innexa secundum vaticinium Merlini olim predictum: 'Telum Limogiae occidit leonem Angliae'. Sic mortuo rege Richardo, frater eius Iohannes in regem eligitur.

Episcopus — — magna, ut *Recensio I.*

2.^g Anno dominicae^h incarnationis 1199.

Regum quisque — — absconsum, ut *Recensio I.*

a) et post corr. aut C1. b) re longe C3. c) deest A2. d) preposito cesare (post corr. cessare 2) C1. 2. e) habebatur C1. = f) post suppl. B1. g) Ildus annus rubr. C2. h) Domini C1; Domini incarnatione C2.

1) a. 1199, Apr. 2) Wilhelmus obiit a. 1202. 3) Anno 1198, Nov. 28.

Recensio I. cod. A2.

vulo Friderico filio imperatoris, cui in regem electo vivente adhuc patre principes imperii fidem et sacramentum^a fecerant. Marquardus itaque marchio Anconiae ex consensu et iussione Philippi regis, qui patruus erat pueri, regnum Apuliae optinet^b, ut fertur, servandum puero.

Werrae plurimae et graves inter episcopum Wormaciae^{c.1} et suos complices et Wernerum^d de Bonlant et comitem de Lininge^e et eorum sequaces, itemque inter lantgravium et Cunonem de Mincinberg omnes superiorum partium civitates et villas, cenobia^f et ecclesias pessumdant, ita ut nichil usquam reliqui sit, quod non fuerit in urbibus aut in locis munitis absconsum.

In Grecia Crissahe a fratre suo dudum cecatus et eiectus², expulso eodem fratre, denuo regno suo potitur.

Philippus^g rex Francie et Iohannes rex Anglie post diutinum odium et avitam discordiam ad pacem redeunt³.

Otto rex filiam ducis Lovaniae sibi desponsatam accipit. In estate etiam movens in superiores partes exercitum, auxilio Coloniensis archiepiscopi et predicti ducis, generi sui⁴, exusta parte Confluentiae villisque aliquibus, Bopardiam^g accessit. Ibi ergo cum principes quidam et nobiles illarum partium, qui eum evocaverant eique per scripta et nuncios opem spoponderant, ad eum et eius partem non accederent, victus quoque^h exercitui deficeret, ad sua cum suis reversus est. Philippus autemⁱ rex, hoc cognito, collectis copiis cum militibus et eorum sequela, itemque cum curribus et^k apparatu navium cum victualibus, transita Mosella, denuo descendit et episcopatum Coloniensem pro libitu devastat et exurit.

Recensio I. codd. A. C.

Colligit ergo contra eum exercitum magnum nimis tam equestris quam pedestris ordinis dux Lovaniae cum comitibus terrae, paratis omnibus vel hostes finibus suis arcere vel pro patria occumbere. At illi, nescio nutu Dei, qui cum vult ponit frenum in maxillis populorum, sive terrore aut timore^{cf. Esch. 29, 4.} insequentium, celerrime se ad sua contulerunt nostrisque

Recensio II. codd. B. C.

[Philippus^k — — redeunt] ut *Recensio I.*

Ottoni regi desponsatur filia ducis Brabantiae⁵.

In estate etiam — — et exurit. ut *Recensio I.*

Contra quem dux Brabantiae colligit exercitum magnum nimis tam equestris quam pedestris ordinis cum comitibus — — Austriae Lupoldi. ut *Recensio I.*

a) sacramenta B1. b) relinquit in loco raso B1; ubi ut f. desunt. c) Warm. C1. d) Warnerum de Bollant C1. — Bolant B1. e) Linine A2; Lininch B1; Limich C1; Linengen C2. f) cenobias corr. cenobia B1. g) Bobard. B. C. h) victusque B1. i) deest C2. k) des. B.

1) Liutpoldum. 2) a. 1195, ubi perperam mortuus dicitur; sed neque hoc anno Isaac restitutus est. 3) Anno 1200, Mai. 4) i. e. soceri sui. 5) Ita recte emendavit quae supra scripta erant; sed pertinet ad a. 1198.

Recensio I. cod. A 2.

congressionis^a facultatem non dederunt. Inter hec omnia fama Coloniensis archiepiscopi non erat integra, et suspectus habebatur, quod negociis manum valentius non apponeret, cum tamen revera gravissimum et impossibile ipsi fuisset cunctis^b principibus contraire et contra eorum voluntatem et consensum pro suo velle Romanum imperium disponere. Constabat enim, quia Otto rex omni pene terreno auxilio et humano solatio destitutus, quantum ad respectum adversae partis, regnum aut imperium numquam optinere posset, nisi adiutorio solius Dei, qui dominatur in regno hominum et cuicumque voluerit dabit illud.*

In Pannonia etiam super regno illo discordia sevit inter duos fratres, quod in hoc modo accidisse ferebatur. Bela rex Ungariae vita decedens¹ duos reliquit filios, Hemmeradum et Andream. Quorum priori regnum dedit et filiam principis Antiochiae, alteri quedam castella et predia magna atque ad peregrinationem Iherosolimitanam, quam^c ipse voverat, peragendam infinitam pecuniam. Adolescens autem post decessum patris cum libera usus fuisset potestate, sicut ea etas sepius prodiga est et improvida, acceptam pecuniam^d cito dilapidavit. Quo facto, cum ad consuetum luxum copia non afflueret, cepit consilio suorum regnum fratris sibi^e usurpando invadere. Cui cum rex resisteret, orto inter eos^f bello, victoria potitus est Andreas auxilio ducis Austriae [Lupoldi^g], cuius filiam duxerat. Quo successu elatus — sicut res est inquieta felicitas — secundo contractis copiis fratrem invadit. Ille, accitis Theutonicis, quorum ibi copia magna est, qui et hospites ibi vocantur, fratrem devicit, occisis ex eius parte multis et captis. Eiusmodi ergo discordia inter eos diutina fuit et pertinax, variisque bellorum [eventus^h], donec Moguntinus archiepiscopus de transmarinis rediens, partes suas interposuit eosque ad concordiam reduxit. Hoc elaborato, rex ad perigrinandum lumbos suos accinxit, commissa regni cura fratri suo.

Recensio II. codd. B C.

Quo successu — — et captis. ut *Recensio I.*

Eodem anno descendit Cunradus Mogontinusⁱ archiepiscopus ab Italia, et cum eo Bonifacius^k marchio de Monteferro^l ut discordiam que in regno orta fuerat ex electione Ottonis et ducis Sueviae^{**} sedarent, et si nequirent istud^m

*) C1 add. infra in margine, ut videtur, manu alia, eiusdem vero aetatis: Obiit hoc anno Albertus de Chuc Leodiensis episcopus². **) Phylippi B1.

a) egressionis A2; congressiones B1. 2. C1. 2. b) c. enim pr. A2. c) perag. q. i. v. A2. d) deest A2. e) sui C1. f) post suppl. B1. g) deest A2. h) deest A2, spatio vacuo relicto. = i) Moguntinus C1. 2, corr. Mogontinus B1. k) Bonef. C1. l) Monte ferio C1. m) illud C1.

1) Anno 1196.

2) Anno 1200, Febr. 1.

Recensio II. codd. B. C.

efficere, ut alteruter eorum cessaret, ex consilio principum per quinquennium pax firmaretur et hoc elaboraretur, ut alter alteri cederet. Sed quid intenderint^a vel quid contulerint cum Phylippo, licet non innotuerit, rex Otto invitatus a marchione, ut Bobardiam veniret, rennuit, quoniam quidem dedecorosum arbitratus est, si ullo pacto regno cederet, cum legitime in regem consecratus esset. Cunradus etiam episcopus Coloniam veniens, cum episcopo Coloniensi et burgensibus colloquium super^b hoc habuit, sed infecto negotio rediit. [Cum^c in hac re minus hoc modo profecissent, ambo se ad Suevum contulerunt]. Post haec Cunradus episcopus Ungariam intravit¹, ut discordiam fratrum sedaret, et ab utroque honorifice susceptus est. Inito consilio et habito consensu utriusque et ducis Austriae Lupoldi omniumque principum Ungariae, pacem^d tali modo statuit, ut signati cruce mare transirent et regnum Ungariae predicto duci Austriae commendarent, ut, si quis illorum morte preventus in transmarinis partibus debitum carnis exsolveret, supervivens^e rediens ad patriam regnum possideret.

a) intenderunt — contulerunt C 2. b) super hoc des. C 1. 2. c) haec desunt B.
d) deest C 1. e) vivens C 2.

1) a. 1200, Winkelmann I, p. 189.